

INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK
OCH SPECIALPEDAGOGIK

ATTITYDER OCH VÄRDERINGAR I RELATION TILL UTBILDNING OCH LÄRANDE

Intervju med åtta elever som har problem med
sina betyg

Enrico Högvalls

Uppsats/Examensarbete:	30 hp
Program och/eller kurs:	Master i utbildningsledarskap, MLE100
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Ht 2022
Handledare:	Lars-Erik Olsson
Uppsats Examinator:	Marianne Dovemark

Abstract

Uppsats/Examensarbete: 30 hp
Program och/eller kurs: Master i utbildningsledarskap, MLE100
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: Ht 2022
Handledare: Lars-Erik Olsson
Uppsats Examinator: Marianne Dovemark
Nyckelord: motstånd, lärande, miljö, elev, psykodynamiska perspektivet, attityder, värderingar, utbildning, tonåringar

Syfte: Syftet med min forskning är att undersöka elevers attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning och vad i deras skolmiljö och övriga vardag som påverkat dessa enligt de själva.

Teori: Illeris lärandeteori / Psykodynamiska perspektivet

Metod: Åtta elever har intervjuats, de är mellan 16 och 18 år och intervjuerna fokuserar på deras attityder och värderingar i relation till utbildning och lärande samt vad som enligt de själva påverkat dessa. Respondenterna kommer ifrån elevhälsan inom fyra gymnasier.

Resultat: I studien framkom det bland annat att skolmiljön har en tydlig inverkan på elevernas attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning. Det har också framkommit att elevernas ekonomiska miljö inte spelar någon avgörande roll när skolmiljön upplever dem som problematiska. En annan iakttagelse är att när eleverna upplever motstånd mot dem så bemöter de motståndet med samma negativa attityd och värdering. Det visar sig också att det finns grupper som välkomnar dessa gymnasister, exempelvis kan det handla om kriminella nätverk. En ytterligare iakttagelse är att gymnasisterna upplever att deras röster inte blir hörda och att de inte har någon att relatera till.

Förord

Stort tack till mina nära och kära samt alla ni som har varit med och deltagit i min forskning! Men mest av allt tack till min fyrbenta son Mr.King!

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	7
1.2 Syfte.....	8
1.3 Frågeställning.....	8
2. Politisk styrning och Utredningar.....	9
2.1 I mål – vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning...9	
2.2 Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige.....	9
2.3 Politisk styrning och utredningar sammanfattning.....	10
3. Tidigare forskning.....	10
3.1 Varför jag valt litteraturen.....	10
3.2 Elevernas bortglömda röst	10
3.3 Människan och värderingar.....	13
3.4 Människan och attityder.....	14
3.5 Betyget Fs inverkan på elever.....	16
3.6 Tidigare forskning sammanfattning.....	17
4. Teoretisk referensram.....	17
4.1 Illeris lärande dimensioner.....	17
4.2 Innehållsdimensionen.....	18
4.3 Drivkraftsdimensionen.....	19
4.4 Samspelesdimensionen.....	19
4.5 Psykodynamiska perspektivet.....	21
4.6 Människan och motstånd.....	23
4.7 Sammanfattning av studiens teoretiska referensram.....	24
5. Metod.....	24
5.1 Etiska hänsynstaganden och överväganden.....	24

5.2 Forskningsansats.....	24
5.3 Val av metod.....	25
5.4 Genomförande.....	25
5.5 Analysprocess.....	25
5.6 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	26
5.7 Etik.....	27
6 Grunden till val av respondenterna.....	28
6.1 Sammanfattning av respondenterna.....	28
7. Resultat.....	29
7.1 Inledning.....	29
7.2 Motstånd eller konstruktiv inställning i relation till lärande och utbildning.....	30
7.2.1 Kopplad till tidigare eller pågående och tänkt skolgång och lärande.....	30
7.2.2 Attityder och värderingar kring motstånd i relation till lärande och utbildning...30	
7.2.3 Attityder och värderingar kring saknad av motstånd till lärande och utbildning.....	33
7.3 Kopplad till miljön utanför tidigare eller pågående och tänkt skolgång och lärande.....	34
7.3.1 Attityder och värderingar kring motstånd i relation till lärande och utbildning.....	34
7.3.2 Attityder och värderingar kring saknad av motstånd till lärande och utbildning.....	35
7.4 Samhörighet eller alienation i relation till lärande och utbildning.....	37
7.4.1 kopplad till tidigare eller pågående och tänkt skolgång och lärande	37
7.4.2 Attityder och värderingar till samhörighet i relation till lärande och utbildning.....	37
7.4.3 Attityder och värderingar till alienation i relation till lärande och utbildning	38
7.5 Kopplad till miljön utanför tidigare eller pågående och tänkt skolgång och lärande.....	40
7.5.1 Attityder och värderingar kring saknad av motstånd till lärande och utbildning.....	40
7.5.2 Attityder och värderingar till alienation i relation till lärande och utbildning	42
7.6. Resultat sammanfattning.....	44

8. Diskussion.....	45
8.1 Skolmiljöns påverkan på attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning...45	
8.2 Metoddiskussion.....	47
8.3 Kunskapsbidrag.....	47
8.4 Förslag till vidare forskning.....	48
9. Referenslista.....	49

1. Inledning

Vi lever i ett alltmer globalt samhälle som hela tiden utvecklas och denna utveckling sker bl.a. genom lärande och utbildning. Utifrån Illeris (2015) lärandeteori så är människan konstant aktiv inom lärandes ramar och oavsett om individens lärande är medvetet eller inte så är det ett empiriskt faktum att lärande kommer vara en del av individens vardag från det att man vaknar tills man somnar. Detta faktum gör att det är viktigt för en pedagog att se på individers attityder och värderingar gentemot lärande och utbildning och vad det är i elevers miljö som påverkar dem i denna viktiga och högt värderade fråga. Hur ser attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning ut i elevernas vardag?

Kan det exempelvis handla om det som Heinskou och Visholm (2015) pekar på kring ångest och det psykodynamiska perspektivet dvs att vara negativt inställd till att till exempel gå på mattelektionerna. Eleven vet att den inte har goda kunskaper i ämnet och väljer då att inte ta del av den lärdom som mattelektionen erbjuder. Eleven blir negativ och bråkig.

När det kommer till värderingar så spelar de en viktig roll i människans liv. En individs värderingar utvecklas samt förändrar individen och påverkar på så sätt även samhället i stort. Detta gäller oavsett om det är negativa eller positiva värderingar. Värderingar formas av individens miljö och de upplevelser som individen tar del av under livets gång. Individens värderingar kan exempelvis komma till uttryck i sociala sammanhang och individen känner att den antingen måste försvara sina värderingar om något, eller ifrågasätta detta något, utifrån sina värderingar. Det kan exempelvis handla om att en elev har en dialog med sin lärare och att de diskuterar elevens dåliga närvaro på gymnastiklektionerna. Eleven är ointresserad för att den inte lär sig något viktigt och visar därför motstånd mot lärande.

Våra attityder blir en del av oss själva genom livet vi lever och det lärande vi genomgår. Våra attityder förändras och utvecklas både på ett medvetet och ett omedvetet plan. Enligt Bohner och Wänke (2002) kan det handla om sociala medier där politiker exempelvis vill förändra något eller låta något vara oförändrat. Individer skapar attityder och värderingar som är negativa, positiva eller neutrala till hur utbildning och lärande bemöter individen. Uppsatsen kommer att fokusera på gymnasisters attityder och värderingar till utbildning och skola och vad som kan ha skapat och format dessa föreställningar.

Vilka attityder och värderingar till utbildning och lärande har en gymnasist som har det problematiskt med sin skolgång? Hur påverkas deras lärande och utbildning enligt de själva och vad anser de vara orsaken eller orsakerna till att de uppvisar motstånd mot lärande? Vad är det i deras miljö som har påverkat de att tänka på detta vis? Vad har fått dem att verbalt eller fysiskt uttrycka de attityder och värderingar de har mot lärande och utbildning? Detta är frågeställningar som denna uppsats avser att belysa.

1.2 Syfte

Åtta elever kommer intervjuas om vilka attityder och värderingar i relation till utbildning och lärande de har. Varifrån tänker de själva att dessa attityder och värderingar kommer ifrån. Syftet med att intervjua dessa individer och höra deras röster är skapa en bild av och öka förståelsen kring hur det ser ut för elever som fått underkända betyg och anses vara problematiska i gymnasiet. Intervjuerna kommer också eftersöka deras praktiska och teoretiska kunskaper som de fått genom lärande och utbildning innanför och utanför utbildningsväsendet.

1.3 Frågeställning

Hur tänker respondenter själva och hur beskriver de sina egna attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning samt vad de tänker ha påverkat de att ha dessa attityder och värderingar dem har i relation till lärande och utbildning?

Hur anser de själva att de behandlas av den skolmiljö de är aktiva inom dagligen samt hur de påverkas av miljöerna utanför? Till exempel hur behandlas en elev av sin kamratmiljö eller familjemiljö och hur påverkas eleven utav dessa miljöer?

Hur beskriver de att deras lärare på pågående utbildning ser på dessa attityder och värderingar samt hur dessa attityder och värderingar förstärks eller försvagas i deras vardagliga miljö utanför skolan?

2. Politisk styrning och utredningar

2.1 I mål – vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning

Uppsatsen inleds med ett avsnitt om en aktuell utredning och ett aktuellt politiskt ställningstagande. Dessa texter relateras till uppsatsens frågeställningar och syfte. Varför är det enligt SOU 2022:34 - *I mål-vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning* - så många elever som inte klarar av utbildningen de går på och vilka faktorer finns bakom detta?

En intressant aspekt som kommer fram i detta dokument är att den aktiva betygsskalan som endast tillhandahåller ett underkänt betyg inte ger eleverna någon sorts information om hur långt eller nära eleverna är ett godkänt betyg. Redan här kan vi fundera på vad detta gör och betyder för en elevs värderingar och attityder eftersom när de inte får information om något så viktigt som deras betyg, så kan det självfallet skapas en nonchalant attityd och värdering till utbildning och lärande.

Enligt den statliga offentliga utredningen SOU 2022:34 framkommer det att nuvarande betygssystem är problematiskt utifrån perspektivet att detta system hindrar eleverna att få en rättvis och rimlig bedömning av sina ämneskunskaper. En elev som haft svårigheter och misslyckats på ett enskilda prov resulterar att få betyget underkänt (F). Utredningen pekar också på att elever inte får den tid som de behöver av lärarna och att detta kan leda till att lågt motiverade elever kan bli utåtagerande.

SOU 2022:34 föreslår ett nytt system med en ny princip som medför att lärarna på exempelvis en högstadietutbildning ska utgöra en sammantagen uppskattning av elevens kunskaper. Tanken med detta är att betygen ska spegla alla kunskaper som eleven besitter och när läraren sätter betygen på eleven så ska betyget spegla en elevs kunskaper inom alla de områden som utbildningen erbjuder för att förstärka elevens lärande. Hur kommer det här då spegla de underkända eleverna som upplevs som problematiska och visar på motstånd mot skolans lärande och utbildning?

2.2 Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige

I relation till uppsatsens problemformulering och syfte så lyfts följande punkter fram från Tidöavtalet: Utbildningsväsendet ska verka för att öka kunskaper och färdigheter hos alla elever genom att till exempel lägga extra resurser på de elever som är i behov av extra stöd (Tidöavtalet, 2022).

I samma dokument kan vi läsa att elevernas lärare och rektorer kommer få fler befogenheter att bemöta, vad de upplever som problematiska elever med mer auktoritet. Det kommer bli lättare att stänga av en elev eller att visa ut en elev temporärt från klassrummet. Det ska inte heller behövas någon sorts dokumentation till varför läraren valt att visa ut eleven. Eleven själv får inte heller någon resurs för att uttrycka vad den själv har för tankar om varför den blivit utvisad från klassrummet.

Med det här systemet blir en elev mer sårbar och utsatt för den auktoritet som har makten. För en elev som av personal upplevs problematisk är sannolikheten hög att den inte har en positiv relation till sin rektor eller lärare. Avtalet poängterar att skolledningen ska ha mandat över utbildningens

ordningsregler och att eleven inte längre ska ha rätten att få vara med och bestämma i de beslut som tas av skolledningen. Till exempel kan det handla om en regel som syftar på att om en elev beter sig illa enligt läraren på lektionen så har läraren rätt till att kasta ut eleven, detta är nu enbart i skolledningens händer och eleven själv har inget att yttra angående denna regel.

Eleverna ska fortfarande ha rätt till att ge synpunkter och förslag. Detta visar på att elevernas makt om sig själva och vad de anser vara utvecklande i relation till lärande och utbildning kommer att minska.

2.3 Politisk styrning och utredningar sammanfattning

I kort kan vi se att vår regering vill ha hårdare tag mot elever som upplevs problematiska och att skolans personal ska ha desto mer makt över eleverna. Eleverna själva kommer ha mindre att bestämma över. En annan aspekt är att betyget F är problematiskt och att det komplicerar elevers studiegång, elever som redan har låg motivation kommer få desto lägre motivation av detta betyg. Skolorna ska börja se på hela elevens kunskaper istället för att fokusera på vad eleven fick på ett enstaka prov.

3. Tidigare forskning och policydokument

3.1 Varför jag valt litteraturen

Litteraturen som valts täcker perspektiv som är intressanta för den aktuella uppsatsen. Den täcker alltifrån människans attityder till betyg till människans värderingar i sin vardag samt vad olika aktörer inom utbildningsväsendet har för attityd och värderingar till eleverna. Det psykodynamiska perspektivet är lägligt för min forskning och det finns mycket att hämta från detta perspektiv, när det kommer till mina respondenter och alla känslor och tankar de går igenom som tonårselever. Nyligen presenterade dokumenten från vår regering finns också med och dessa behandlar frågor kring eleven och skolan, till exempel handlar det om vilka konsekvenser en elev som visar sig vara problematisk kan få.

Litteraturen är alltifrån Illeris (2015) som behandlar lärande till Moxnes (2015) som behandlar det psykodynamiska perspektivet till vår nuvarande regerings dokument som exempelvis Tidöavtalet (2022) som behandlar deras attityder och värderingar till utbildningsväsendet och det lärande de vill ska vara verkande inom arenan. Jämväl finns litteratur som behandlar värderingar och attityder rent generellt som till exempel Maio m. fl (2019) och Borgatta och Montgomery (2000).

3.2 Elevernas bortglömda röster

När det kommer till tidigare forskning så kan vi i överensstämmelse med Frydenlund (2022) se tydliga tecken på att majoriteten av utbildningarna i alltifrån USA till Danmark inte utgår från vad frånvarande elever har för attityder eller värderingar och varför de är frånvarande från skolan. Inte heller verkar det finnas mycket fakta eller information om vad en elev som har denna jargong skulle

göra för skillnad om den nu började att aktivt delta i utbildningen. Detta indikerar att det fortfarande ligger till så att när det forskas kring elever samt när det kommer till utbildningar och hur de behandlar sin information kring elever som visar motstånd mot lärande och utbildning, ligger fokus på annat än eleverna själva (Frydenlund, 2022).

Detta är problematiskt eftersom det direkt visar på att elevernas röster inte blir hörda och att problemet som finns i deras studieliv inte tas seriöst. Omedvetet eller medvetet så blir det logiskt för en elev att gå djupare in i sina nedåtgående attityder och värderingar när den inte blir hörd, eller erbjuds verktyg för att förbättra sin skolgång. Detta kan leda till att elevens motivation och drivkraft blir låg samt att det skapas eller förstärker negativa attityder och värderingar gentemot det lärande som utbildningen har som mål. Illeris (2015) ger anvisning om att vi lever i en tid där samhällets utbildningar vill snabbutbilda sina elever och att detta leder till en ökad press på de unga eleverna att lyckas. Det blir problematiskt för en utbildning att ha en elev som har attityder och värderingar som leder till behov av pedagogiskt stöd. Elevers behov av pedagogiskt stöd kommer kräva skolan på mer tid och ekonomiska resurser. Detta indikerar att många av skolutbildningarnas aktörer tar mer hänsyn till de ekonomiska ramarna än vad de lyssnar på sina elever.

De som har makten och som styr utbildningen är inte själva motiverade att skapa goda förutsättningar för en elev som anses problematisk och har underkända betyg. Detta kan självfallet leda till att eleven själv uppfattar att den inte får den hjälp den behöver inom skolmiljön, och kanske inte heller något stöd i sina studier inom familjemiljön och detta i kombination leder till låg motivation till att göra bra ifrån sig i utbildningen. Detta kan vara en anledning till varför en sådan elev söker lärande i annat sammanhang som den är mer intresserad och motiverad av (Illeris, 2015).

En annan intressant faktor enligt Blair och Noel (2014) är att det finns många utbildningar som påstår sig lyssna på sina elever, och vad de har att säga om den utbildningen de går på samt hur de själva tar åt sig lärande på mest effektivt vis. Det visar sig dock att efter dessa dialoger med eleverna så händer det inte mycket överhuvudtaget. Detta skapar en negativ attityd till eleverna och när de klart och tydligt kan se att utbildningen inte visar något intresse för vad de har att säga, så förändras deras värderingar och det skapas en negativ loop som blir värre och värre.

Enligt Heinskou och Visholm (2006) skapas det negativa mönster när en ledare gång på gång missleder de som följer den och inom denna kontext handlar det om att till exempel rektorer och lärare lovar sina elever att de ska lyssna på dem. Det kan till exempel handla om hur eleverna önskar att ett upplägg av mattelektionen ska fungera. Men när mattelektionen börjar så kan de direkt se att det inte blivit någon skillnad och att matteläraren kommer med samma ursäkter som den kommit med varje gång tidigare. Vad blir då effekten på eleven som betraktas som problematisk och med underkända betyg som gång på gång har dialoger om skolutbildningens resurser hur tillgängliga resurser ska kunna förbättra elevens situation men i praktiken så uppfattar eleven att inget händer? Eleven känner redan misstro mot systemet.

Kan detta handla om att utbildningsväsendet inte vågar eller vill ta kontakt med de så kallade misslyckade eleverna själva eftersom det väcker ångest i dem. Ricciardi och Schaller (2005)

poängterar att många organisationer och personer i ledande roller känner just denna sorts ångest när det kommer till att ta tag i problem som presenterats för dem. Med det i åtanke kan vi tänka oss att en rektor kan finna det psykiskt och fysiskt påfrestande att skapa en dialog med en elev som visar på motstånd. Rektorn är exempelvis medveten genom elevens lärare att eleven har negativa attityder och värderingar, samt att den visar på hög frånvaro från den skolutbildning som den erbjuds. Detta kan få rektorn att tänka att en dialog med denna elev inte kommer leda någonstans och kommer orsaka mer stress för rektorn själv eller att eleven kommer kosta utbildningen mera pengar eftersom eleven kommer behöva mera resurser för att bli en godkänd elev.

En annan omständighet som också bidrar till att elevers röster inte blir hörda är precis som Illeris (2015) nämner det moderna utbildningsväsendet starka koppling till ekonomiska ramar som har blivit starkare i det moderna samhället vi lever i. Eleverna har blivit mer som produkter än mänskliga individer och detta avspeglas på elevernas attityd. Enligt Ly (2015) känner sig elever mer stressade än någonsin i Sverige över att få underkända resultat och att deras lärande inte utvecklas positivt. Detta har utvecklat en orolig attityd inom skolutbildningssektorn. Många känner att utbildningen inte har de verktyg som eleverna själva anser sig behöva för att utveckla sitt lärande. En annan intressant omständighet utifrån Ly (2015) är att elever känner sig oroade och verbalt yttrar detta men det blir inga förändringar och resultaten blir allt sämre i våra svenska skolor.

Det är viktigt för människor att bli hörda om något de är vardagligt aktiva inom, i analogi med Moxnes (2015) så är det viktigt för ledarna att lyssna på de röster de leder för att det ska skapas ett gott samarbete, som existerar utan att någon av parterna ska känna ångest. Detta kan relateras till en elev med dåliga betyg och problematisk skolgång, som gång på gång försöker få sin röst hörd av läraren och inte får det, då skapas ångest. Läraren inom denna kontext är elevens ledare och blir då den person som ska vägleda eleven genom sin skolgång. Blir det så att ledaren skapar negativa känslor av ångest i individerna den leder så kommer det enligt Moxnes (2015) sluta i att ingen av parterna kommer utvecklas i en god riktning. God kommunikation är en viktig faktor när det kommer till att skapa gott och givande samarbete.

Dysthe (2003) poängterar att lärare styrs av exempelvis undervisningsmål och läroplaner. Vilket indikerar att dessa faktorer styr lärarnas undervisningsmoment och styr lärarna bortifrån att använda sig av sina egna attityder och värderingar inom kontexten av pedagogisk filosofi. Dysthe (2003) menar på att när fokus ligger på exempelvis undervisningsmoment, så skapas det en stor risk att elevernas röster och egna kunskaper försvinner in i dimman. Detta på grund av att läraren inte har något utrymme för att exempelvis höra elevernas röster om vad de tycker skulle fungera eller inte.

Det finns också en fara med att inte låta lyssna på och genuint ta åt sig av elevers röster, detta enligt Steinberg (1994) som menar på att vuxna människor inom utbildningsväsendet har en tendens att överföra sina egna värderingar till eleverna. Istället för att göra detta borde fokuset ligga på att lyssna på elevernas egna värderingar och hjälpa dem att utveckla dessa i konstruktiv riktning som gynnar både samhället och de själva. Steinberg (1994) menar på att när vuxna moraliserar elevers värderingar så kan resultatet bli att eleverna inte får möjligheten att upptäcka grunderna för sina egna värderingar

och var de kommer ifrån. Steinberg (1994) poängterar att det är viktigt för eleverna att tränas i att göra egna aktiva val och att inte denna demokratiska frihet motarbetas eller tas bort från dem. En elev ska med stöd av sin lärare få pedagogiskt stöd att skapa en förståelse för sina egna och andras värderingar, denna process kan först börja när de inblandande parterna hör och tar åt sig av varandra.

3.3 Människan och värderingar

Till att börja med så är värderingar enligt Borgatta och Montgomery (2000) ett begrepp som tar plats i människans fundamentala perception kring dennes optimala önskemål för ett visst befinnande, tillvägagångssätt eller konsekvens. Borgatta och Montgomery (2000) nämner att det är viktigt att förstå att värderingar syftar till vad människor uppfattar generellt mer än vad de uppfattar specifikt, till exempel handlar det om att en rektor har värderingen om att alla elever skall medverka på skolans lektioner, är en självklarhet och att detta är något hen önskar att alla dennes elever generellt ska göra. Medan en elev med hög frånvaro värderar kamratmiljön mer och att den hellre skolkar från skolan och missar lektionstid för möjligheten att umgås med sina kamrater. Båda individer har värderingar kring ett önskat tillstånd inom kontexten av närvaro/frånvaro men värderar tillståndet olika.

En annan intressant aspekt är att värderingar varierar olika mellan exempelvis individer, grupper och kulturer, en värdering som är graderad högt inom en grupp kan vara lågt graderad hos en annan grupp och vice versa. Det kan till exempel handla om att en elev umgås med en grupp kamrater som är aktiva inom kriminella nätverk och att denna elev genom det lärande och den utbildning som sker inom denna grupp efterbildar de värderingar som denna grupp har. Dessa värderingar blir en del av elevens karaktär och att detta graderas högt av den gruppen som hen umgås med. På andra sidan finns skolan som anser detta beteende problematiskt och elevens värderingar är enligt skolans personal i behov av reformering för att den ska bli socialt accepterad i samhället. Detta är ytligare ett bevis på hur värderingar till syvende och sist handlar om hur vi som människor önskar ett normtillstånd som vi anser vara gott (Borgatta & Montgomery, 2000). Innebörden av detta bevis är att vi människor har olika åsikter och tankar om olika subjekt och objekt, vi önskar medvetet eller omedvetet att andra människor ska dela våra åsikter och tankar kring ett objekt eller subjekt. En värdering som person A har vill den också att person B ska ha exempelvis.

I överensstämmelse med Borgatta och Montgomery (2000) kan vi se att värderingar är uppfattningar som förenar kognitiva och affektiva element för att tillrättavisa människor i sina vardagliga liv. Ett belägg på detta är att en elev har en känsla av stolthet när den tänker på de rebelliska handlingar den gjort mot skolan hen går på. Denna värdering kommer att ses som en destruktiv värdering av många och något som inte andra elever bör följa i sitt vardagliga liv men det finns individer och grupper som värderar sådana handlingar och belönar eleven för dessa. En annan intressant faktor är att värderingar skiljer sig från existentiella föreställningar som är inriktade på vad som är sant och falskt, det handlar exempelvis inte om det är sant att om en elev skolkar från skolan, att det kommer gå sämre för den eleven. Utan mer om att en elev inte borde skolka från skolan eftersom utbildning är viktigt. Det är viktigt att förstå att värderingar precis som attityder kommer förändras genom våra liv, detta gäller

självfallet för elever som är i tonårsåldern och det är viktigt att ha detta i åtanke när du läser citaten i denna forskning.

Maio m.fl. (2019) åsyftar att värderingar hjälper människan att skydda sig själv mot negativa influenser. Detta kan handla exempelvis om en elev som har lärt sig genom sin kamratmiljö att studera är viktigt och värdefullt för ens framtid. Detta blir en värdering för eleven och när den stöter på en grupp som menar på att det är mer värde i det kriminella livet, kan den värderingen hen fått från sina kamrater försvara hen mot dessa nya värderingar från en annan grupp. En annan intressant aspekt utifrån Maio m.fl. (2019) är att begreppet värdering innebär människans upplevda betydelse av ett beteende.

Enligt Mooney (2000) är centrala begrepp för värderingar; ansvar, empati, integritet, lärande, mod, respekt och öppenhet. Några aspekter på detta är att vi som individer kan till exempel värdera ett lärande om att sälja droger högt precis som en individ kan värdera att sälja droger lågt. En individ kan mena på att det är modigt att gå emot systemet medans en annan kan anse att det är lågt begåvat att tänka att detta är något modigt.

3.4 Människan och attityder

Till att börja med har attityder en stark koppling till människors uppfostran och människors livserfarenheter, dessa attityder kan manifesteras sig genom exempelvis det en människa vet och kan, det en människa tycker och känner samt genom de handlingar som människan gör. Attityder är öppna för förändring oavsett om det är medvetet eller omedvetet så kan en människa ändra på en attityd eller attityder den besitter under årtals tid. Det kan till exempel handla om en elev som gått på grundskolan och hen hade en positiv attityd mot skolan och den skolmiljön som fanns där. Men när den börjat på gymnasiet så har elevens attityder ändrats gentemot skolan eftersom den upplever nya erfarenheter som inte stämmer överens med de erfarenheter som den hade i grundskolan, som gav den en positiv attityd till skolmiljön. Det kan handla om att den upplever omständigheter inom gymnasiet som den finner oacceptabla och främmande, vilket förändrar den tidigare positiva attityden till skolmiljön till en negativ attityd till skolmiljön (Verywellmind, 2023).

En annan intressant aspekt med attityder är att attityder kan förklaras genom tre komponenter, låt oss börja med den kognitiva komponenten som kommer till uttryck genom människans tankar och övertygelser. Ett exempel på hur detta kan komma till uttryck är att en elev tänker och är övertygad om att hans lärare stämplar hen som en problematisk elev, och därför bemöter läraren med en negativ attityd. Den andra komponenten är affektiv som framkommer genom vad en människa har för känslor inför en händelse, fråga eller person samt hur objektet för attityden för hen att känna. Det kan exempelvis handla om att en elev på grund av sina dåliga erfarenheter med sin rektor på skolan känner en aggressiv attityd mot andra rektorer trots att hen inte träffat på andra rektorer än sin egen. Ett annat exempel är att en elev styrs så mycket av sina känslor att den kognitiva får underordna sig känslorna. Eleven är känsloladdad när den stöter på en lärare som hen anser har dålig attityd mot den och bemöter då denna lärare med dålig attityd.

Den tredje och sista komponenten är beteende och denna behandlar hur människans attityd påverkar dennes beteende, till exempel visar en elev genom sin attityd ett ångestfullt beteende när det kommer till ett möte med lärarna och hans föräldrar. Hen vet att den har aktivt gjort handlingar som skolan ser på som problematiska och kan medföra negativa konsekvenser för eleven och dennes framtida skolgång (Verywellmind, 2023).

Attityder kan vara explicita och implicita vilket indikerar att när det kommer till attityder som vi människor är medvetna om och vi tydligt kan förstå och påverka våra beteende samt övertygelser så faller detta under explicita kategorin. Ett exempel på detta kan vara att en elev är medveten om att den har en positiv attityd mot sina kamrater som den delar sina intressen med, och att dennes attityd i början blir positiv i mötet av nya individer som delar samma intresse som hen och dennes kamrater. När det kommer till attityder och det implicita så kan detta tillkännages genom att vi som människor omedvetet utövar attityder som har påverkan på våra beteenden och övertygelser. Det kan handla om en elev som har det problematiskt i sin familjemiljö och utan att den förstår det själva har tagit åt sig av negativa attityder från till exempel hans moder. Dessa negativa attityder kommer till uttryck inom skolmiljön genom våld mot sina lärare och klasskamrater (Verywellmind, 2023). Centrala begrepp inom attityder enligt Aroseus (2013) är bedömning, ställningstagande, beredskap, medvetenhet, uppfattningar, minne, tankar och känslor.

Två exempel på hur attityder fungerar utifrån dessa centrala begrepp är att vi som människor kan ha olika känslor kring en myndighet som till exempel polisen, en individ kan ha positiva känslor kring denna myndighet precis som en annan kan ha motsatt inställning. Dessa känslor grundas i deras erfarenheter av polisen som sedan kommer till uttryck genom deras attityd som byggs på deras känslor. När det kommer till tankar, så kan våra tankar representera vad vi har för attityd kring en person. Person A tycker att Person B är en snäll person och uttrycker då en god attityd mot denna, medans Person C uppfattar Person B som en dålig person och möter den då med en negativ attityd.

En annan intressant aspekt i överensstämmelse med Safran (2012) är att en individ som är medveten om var sina attityder kommer ifrån, har en bredare förståelse för vad en individ som uttrycker samma sorts attityd kommer ifrån och kan relatera till denna. Detta kan vara till stor hjälp för en lärare som ska arbeta med elever som upplevs problematiska, att ha erfarenheter som skapat en attityd som eleven kan relatera till och eftersträva. Safran (2012) lägger stor vikt på att vi som människor har full möjlighet att lära varandra attityder, exempelvis så kan en elev genom sin familjemiljö lära sig en attityd som representerar ödmjukhet.

Cabaniss (2016) menar på att människans attityd kan vara svår att ändra på och att det kan ta lång tid. Exempelvis kan det vara svårt för en elev att ändra sin attityd gentemot sin nya lärare, då den har haft dålig erfarenhet med sin gamla. I ett sådant scenario lägger Cabaniss (2016) stor vikt på dialogen mellan parterna, eleven är den aggressiva i detta scenario och här bör den nya läraren visa på tålmod. En dialog om vad eleven tänker ska gå fel bör skapas för att komma fram till lösningar.

3.5 Betyget Fs inverkan på elever

Hur står det då till med betyget F och våra elever idag? Rönndahl (2022) poängterar att det finns många olika attityder och värderingar inom denna kontext. Det framkommer till exempel att det finns politiker som anser att underkänt betyg kan vara starkt motiverande för elever. Det finns också journalister som Jenny Maria Nilsson inom området som dokumenterar hur det bara går sämre och sämre för våra svenska elever som får betyget F och hur de känner sig alienerade på grund av deras betyg (Rönndahl, 2022).

Sist men inte minst har vi eleverna själva som enligt Löfgren och Löfgren (2016) menar på att det finns elever som känner sig stressade och får känslor av ångest om de får ett underkänt betyg samt inför betygsättande prov eftersom de känner att de "aldrig duger". Denna mentalitet fortsätter med eleverna upp i åldern och när de redan formas som barn i ett sådant betygssystem kommer attityden och värderingen av betyget F sätta djupa spår i dem. En elev tar denna känsla med sig utanför skolan och precis som Löfgren och Löfgren (2016) antyder så är det inte bara ett betyg som diskuteras eller pratas om i skolan utan det är också något en elev tar med sig utanför skolan. Det kan handla om att en elevs föräldrar blir besvikna på eleven på grund av sitt underkända resultat och där skapas en ond cirkel som inte bara påverkar eleven men också dennes föräldrar. Betyg F kan få elever att känna att de inte duger och att skolan inte är något för dem. Detta skapar en låg värdering för skolan och en negativt inställd attityd till skolan.

Fili (2014) pekar på att det finns många elever som blir oroliga av betygssystemet och att det har en negativ effekt på deras tankar kring de själva och betygen de önskar uppfylla, detta ger eleverna en orolig attityd gentemot utbildningen. Deras lärande minskar i de ämnen som de kanske egentligen är intresserad utav, på grund av stress och den mentala tyngden av risken att få betyget F. Detta i sin tur ändrar på elevens värderingar om exempelvis betygssystemet och vad utbildningen egentligen innebär för dem.

En annan faktor som kommer fram i överensstämmelse med Svensson (2018) är att elever som får betyget F oftast inte utvecklas vidare från detta betyg, vilket också direkt indikerar att eleverna som får detta betyg känner sig stämplade och näst intill dömda till att vara individer som misslyckas. Betyget F har också effekten på eleverna att sänka studiemotivationen och att detta blir ytterligare en faktor till redan lågt motiverade elever. De kanske inte ger ämnet de har fått F i ytterligare en chans. Svensson (2018) menar att detta skapar en arena där det blir svårt för läraren att utveckla en elevs betyg eftersom elever med F redan har en attityd och "gett upp" samt att intresset sänks ytterligare. Självförtroendet hos eleven sänks och attityden blir att det är ingen idé att studera eftersom resultaten kommer att bli dåligt oavsett.

Enligt Owens m.fl. (2022) så är det viktigt att förstå elevers resistens till att ta sig utifrån ett dåligt betyg. Det kan grunda sig i att de ser på själva processen som något förvirrande. En annan faktor till detta är att studenten till en början måste lita blint på sin lärare, för att vända sitt dåliga betyg till ett bra betyg. Enligt Owens m.fl. (2022) kan detta bli problematiskt då en elev som redan visar på

problematik redan från start oftast är negativ till skolgången och visar på motstånd. Detta är intressant inom kontexten av betyget F, eftersom dessa elever är längst ner i betygsskalan och upplever redan skolan problematiskt på något vis, men för att ta sig ur detta mönster behöver de lita blint på de lärare som ska hjälpa dem vidare till ett godkänt betyg.

3.6 Tidigare forskning och policydokument, sammanfattning

Det blir tydlig att elevernas röster inte blir hörda och även om det existerar forskning som behandlar elevers berättelser, så finns det ingen som går djupt in på hur de elever som anses vara problematiska och få betyget underkänt, själva upplever sin vardag i skolan och utanför skolan. Det framkommer också att skolorna säger sig lyssna på eleverna men i praktiken händer det inte mycket.

När det kommer till attityder så kan vi se att vi som människor konstant upplever andras attityder och att dessa attityder kommer speglas mot människans egna attityder. Detta är en faktor som händer genom människans levnadsgång oavsett om det är utanför skolan eller i skolan. Samma gäller värderingar och hur de spelar in i människans vardag. Så fort en människa öppnar sin mobil eller går utanför sin dörr så möter den konstant på andras värderingar och attityder oavsett om det handlar om olika företags marknadsföring eller individer.

Betyget F orsakar negativa konsekvenser för elever, som de inte bara bär med sig i skolan utan också tar med sig utanför skolan. Det skapar attityder och värderingar som blir destruktiva för eleven och samhället runt omkring den.

4. Teoretisk referensram

Denna studie kommer använda Illeris (2015) modell över lärandets tre dimensioner som alla har med hur vi människor lär oss och utvecklar vårt lärande. Denna modell kommer spegla elevernas berättelser som kommer fram i intervjuerna. Studien kommer binda en röd tråd mellan eleverna och dessa tre dimensioner för att sedan visa på vad som omedvetet eller medvetet påverkat deras attityder och värderingar i deras vardagliga miljö i relation till lärande och utbildning. Freuds (2006) psykodynamiska perspektiv kommer också användas i denna studie och en genomgång av perspektivet kommer i stycket efter Illeris lärande dimensioner. Motstånd kommer även vara ett centralt begrepp i min forskning och detta begrepp kommer behandlas sist i detta avsnitt.

4.1 Illeris lärande dimensioner

Kort beskrivning av de tre dimensionerna. Innehållsdimensionen: behandlar det som lärs - kunskaper, färdigheter, förståelse med mera. Drivkraftsdimensionen: behandlar motivationen, känslorna och viljan. Samspelsdimensionen: behandlar handling, kommunikation och samarbete.

Edgren och Hallgrim (2017) använder sig också av Illeris lärandedimensioner och syftet för dem att använda dessa dimensioner i deras studie, är att se om individer upplever att de lär sig något efter att de gått igenom en sjukskrivningsperiod på grund av psykisk ohälsa. Det visar på att Illeris lärandets tre

dimensioner kan användas inom fältet av psykisk ohälsa och inte bara för lärande inom utbildningsmiljö.

Det finns också studier som har kritik mot Illeris lärandedimensioner, en av dessa är Westerberg och Landins (2018) studie som fokuserar på motivation till lärande i arbetslivet. De menar på att Illeris lärandedimensioner är alltför generella och att de missar att se på människan som individ. Varje människa lär sig på olika sätt och det är utifrån denna aspekt, kritiken mot Illeris kommer.

Illeris skriver mycket om transformativt lärande och kombinerar detta med hans lärandedimensioner, det finns studier som grundar hela sin forskning till att fördjupa kunskapen om just detta, en av de studierna är skriva av Lindfors och Hyltingö (2017). Deras fokus ligger på att skapa en bredare bild av transformativt lärande kopplat till kompetensutveckling, denna studie visar på hur Illeris dimensioner kan användas för att exempelvis skapa möjligheter för kompetensutveckling genom transformativt lärande.

4.2 Innehållsdimensionen

Innehållsdimension kretsar kring det människan lär sig, till exempel kan det handla om det vi karakteriserar som förståelse, insikt, mening, sammanhang och överblick. Vår innehållsdimension är konstant aktiv och vår hjärna tar till sig information hela tiden. Enligt Illeris (2015) så är det i vår natur att försöka skapa mening med det vi lär oss genom livets gång, oavsett om resultatet av den skapade meningen är negativ eller positivt. En viktig aspekt med detta är att det är individuellt hur länge en person försöker skapa mening, det kan handla om allt från sekunder till att spendera hela sitt liv till att skapa mening med det hen lärt sig.

Illeris (2015) pekar på att innehållsdimensionen traditionellt uppfattats som kännedom/kunskap, färdigheter och även attityder inom vissa kontexter. Till exempel när en elev lär sig så är det naturligt att eleven försöker skapa någon sorts mening med den lärdom den precis lärt sig. Låt oss tänka oss ett simpelt scenario som har med lärdom att göra. En elev deltar i en lektion som fokuserar på naturkunskap, genom denna lektion så kan eleven skapa en ny uppfattning samt förståelse i hur naturkunskap fungerar i det vardagliga livet och sedan generera en egen mening för sig själv eller för andra elever. Illeris (2015) diskuterar fyra begrepp som i hans uppfattning är viktiga för att få en bredare och djupare förståelse för innehållsdimension.

Den första är *reflektion* som är inställd på eftertanke vi människor har. Exempelvis kretsar det kring hur en individ reflekterar över någonting eller begrunder en omständighet Det andra begreppet är *metalärande* som i korthet handlar om en övergripande lärokategori som förhåller sig till andra läroprocesser och fungerar som ett överordnat helhetsperspektiv. Det kan handla om ett problem som exempelvis en student stöter på i sin skolmiljö och måste överskrida för att komma vidare och få goda resultat i sin studiegång. Det tredje begreppet är *reflexivet* och detta begrepp indikerar möjligheten att stå i relation till sig själv, till exempel kan det handla om att en elev relaterar sitt lärande till sig själv, genom detta blir elevens självförståelse till sin egen personliga identitet samt vad den miljö eleven varit aktiv inom innebär för den själv. Det fjärde begreppet är *biograficitet* och detta begrepp handlar

till exempel om hur eleven upplever och tolkar sin levnadsbana i förhållande till hur den som elev lever och levt sitt liv samt till de val hen gjort eller inte gjort. Detta begrepp handlar i kort om självet och identitet som har skapats genom till exempel elevens attityder och värderingar som den tagit till sig under livets gång (Illeris, 2015).

4.3 Drivkraftsdimensionen

Drivkraftsdimension inriktar sig på individens motivation, känslor och vilja. Detta passar väl in i min studie eftersom fokuset ligger på att intervjua eleverna om deras motivation och viljan att lära sig mer. Hur har de motiverats av miljön de dagligen rör sig i samt hur denna miljö enligt de själva har motsatt effekt och skapar känslor av motstånd till lärande och utbildning.

Illeris (2015) pekar på att drivkraftsdimensionen delas upp inom två aspekter. En av de är innehållsliga strukturerna som behandlar drivkrafterna med hjälp av de kognitiva processerna som avancerats till följd av de innehållsliga strukturerna och scheman. Ett exempel på detta är att en elev är motiverad till att få bättre betyg inom idrott, motivationen grundar sig i elevens lärande om att desto bättre betyg desto större chans att få ett bättre jobb. Den andra är drivkraftsmönster som blir mer omfattande genom till exempel elevens känslomässiga strukturer. Motivation och viljestyrka framställer drivkraftsmönster som assisterar till att forma elevens karaktär och gestalt. De drivkraftsmönster och innehållsliga strukturerna har en beständig interaktion med varandra inom drivkraftsdimensionen oberoende av elevens medvetenhet eller omedvetenhet.

Generellt när det kommer till känslor så menar Illeris (2015) på att det existerar en mängd psykiska tillstånd som vi direkt tolkar som känslor och han nämner de fem grundemotionerna vrede, förtvivlan, fruktan, glädje och avsky. Det existerar mängder av olika typer av känslor i oss människor men det är dessa fem som Illeris (2015) valt att fokusera som mest på. En tonårselev går garanterat igenom processer inom sina innehållsliga strukturer och scheman den besitter. Elevens drivkraftsmönster kommer också utmana eleven i moraliska frågor. Detta kan till exempel kretsa kring att eleven visar motstånd på grund av de attityder och värderingar som den format genom erfarenhet av att blivit behandlad kränkande under sin tidigare skoltid.

4.4 Samspeldimensionen

Samspeldimension handlar om kommunikation, handling och samarbete. I Illeris (2015) teori kring samspeldimensionen är det essentiellt att förstå att denna dimensions variationsmöjligheter förefaller att vara ofantliga när det kommer till hur samspelet kan forma sig mellan omvärlden och människan som lärande individ. Det finns inte heller någon lag eller regel hur en individ upplever samspel och därför är det inte heller ogenomförbart att framställa en typologi som är heltäckande över samspelsformerna. Enligt Illeris (2015) så innehåller samspelsformer sex grunder som den stödjer sig på. *Perception* är den första och den förklarar hur individen passivt lägger märke till eller registrerar något. Detta kan handla om hur en elev passivt registrerar andra individers eller grupper värderingar i

sitt vardagliga liv för att sedan fokusera på att ha dessa värderingar själv för att gå med gruppen och känna på kamratskap.

När det kommer till den andra grunden som är *förmedling* så är det så simpelt som att till exempel en elev vill förmedla vissa tankar, budskap och sinnesintryck till andra elever oavsett om det är skoltid eller inte. Eleven som fungerar som mottagare kan i sin tur förmedla denna information till andra elever och genom detta kan en elevs attityder bli den dominerande bland andra elever oavsett om de ser positivt eller negativt på information som vidarebefordrats. Till exempel kan en elevs negativa värderingar till samhällslektionerna förmedlas till andra elever som antingen väljer att ta emot den eller dementera den. Oavsett vilken typ av elev individen är så är den alltid i en aktiv process till andra individer i sin vanliga miljö?

Den tredje är *upplevelse*, denna handlar till exempel om att en elev ska vara aktiv inom en process för att göra en upplevelse meningsfull (Illeris, 2015). Hur står det då till med en elev som har dåliga betyg och som ser över sina upplevelser och hur dessa upplevelser reflekterar dennes attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning? Om eleven har en dålig upplevelse av att gå till skolan, blir det intressant att höra vad eleven själv anser sig behöva för att kunna ändra denna negativa upplevelse till något positivt. Vad anser eleven själv det finnas för verktyg för att den ska kunna göra en förändring trots att hen har en negativ upplevelse i baktanke.

Den fjärde grunden av samspelsdimensionen är *imitation*. Denna grund inriktar sig exempelvis på hur en elev försöker efterlikna, härma eller kopiera en lärandesituation och omvandla den till sin egen (Illeris, 2015). Det kan kretsa kring ett fenomen inom kompis miljön som en elev visar intresse för men i början inte har någon kunskap om. Till en att början försöker eleven kopiera det den ser och hör för att sedan göra det till en del av sin individualitet, det kan handla om en attityd den ser en klasskamrat uttrycka och den uppfattar det som något coolt och vill identifiera sig med den attityden.

Den femte grunden behandlar *verksamhet*. Verksamhet medför att individen själv aktivt konsulterar lärande som individen kan tillämpa i ett visst scenario (Illeris, 2015). Det kan till exempel handla om att en elev uppsöker en äldre familjemedlem som har starka värderingar om utbildning och att den anser att utbildning är jobbigt. Eleven lär då att det till exempel är viktigare att kunna praktiska kunskaper som att jobba med att bygga bilar på Volvo och med detta berätta att utbildningen på elevens skola inte är viktigt.

Den sista grunden är *deltagande*. Fokus här ligger på att individen upptas i en förenad aktivitet tillsammans med andra individer, där individen har en etablerad status och medbestämmanderätt (Illeris, 2015). Det kan till exempel handla om att en elev är en del av en grupp som värderar skolan lågt men kriminalitet högt och att den då skapar värderingar och attityder som passar bättre in i en kriminell grupp och att eleven utvecklas inom den gruppen i stället för att utvecklas inom skolan.

4.5 Psykodynamiska perspektivet

Nedan görs en genomgång av det psykodynamiska perspektivet och hur det kan bindas ihop med studien.

Till att börja med så handlar det psykodynamiska perspektivets huvudfråga om att göra oss människor medvetna om det omedvetna. Var kommer våra drifter och tankar ifrån? Varför tänker vi som vi gör? Vad är bakgrunden till dessa tankar och drifter? Det kan handla om en elev som har negativa attityder och värderingar till skolmiljön men är omedveten om varifrån dessa kommer. Eleven kan då genom detta perspektiv söka fram information i sin vardagliga miljö och sedan reflektera över var dessa tankar kommit ifrån. Frågan är om det kan vara så att eleven har blivit påverkad av sina föräldrar eller om hen har haft en dålig erfarenhet av polisen? En erfarenhet som stannat med hen genom livets gång och kommit till uttryck genom våld mot personer som representerar olika auktoriteter (Freud, 2006).

Det psykodynamiska perspektivet har fyra utgångspunkter:

- 1. Omedvetet* är den första utgångspunkten och denna kretsar kring att en del av vårt psyke är omedvetet och är i en typ av hypnos som kan förklaras som ett undermedvetet beteende. Det kan till exempel handla om ett beteende, som är aggressivt och detta beteende kan ha skapats i individens barndom och försätter att påverka den genom livets gång omedvetet. Det kan handla om en elev som slåss i skolan men bakgrunden till detta beteende är att den blivit utsatt för psykiskt våld som barn av sina föräldrar. Eleven själv är omedveten om varför den har detta beteende men om läraren går djupare in i elevens psyke så kan hen förmodligen hitta svaret, och göra den medveten om varför och var detta aggressiva beteende kommer ifrån (Freud, 2006).
- 2. Orsak* är den andra utgångspunkten och denna handlar om att varje händelse i våra liv händer av en orsak, allt har en bakomliggande faktor som grundar sig på något som har hänt tidigare i våra liv och ingenting händer av en slump (Freud, 2006). Utifrån detta perspektiv kan vi se att människors medvetna handlingar, motiv, känslor och tankar till viss del inte är avgjorda av omedvetna stridigheter. Ett exempel på detta kan vara att en elev som skolkar mycket från skolan och är störig på lektionerna blir avstängd till slut och att det är början på en negativ spiral neråt i livet, orsaken blir här elevens konflikt med skolan och denna orsak blir styrande för elevens framtida attityder och värderingar.
- 3. Mening* är den tredje och kan beskrivas som en utgångspunkt som behandlar att människors handlingar alltid har en mening, våra handlingar är meningsfulla. Vi som människor uttrycker oss genom våra handlingar och detta blir också en grund för våra attityder och värderingar (Freud, 2006). Till exempel kan en student verbalt attackera en annan student i skolan och mening med detta är att eleven vill få den andra att känna ångest. Orsaken till detta påhopp kan vara att den själv upplever ångest som den uttrycker genom sina verbala attacker och meningen blir att hen ska må bättre när den ser den andra eleven må sämre. Men eleven är omedveten om varför den har sådan ångest som får den att vilja verbalt attackera en annan elev.

Det kan även handla om felprestationer som innebär att en elev ska till skolan men på grund av sina inre tankar ”glömmer” av det. Exempelvis kan det vara så att eleven har lektionstid klockan 13.00 men fastnar hemma, på grund av den spelar dataspel med sina kamrater och då fokuserar sina inre tankar på att umgås med sina kamrater. Den ”glömmer” då att gå till skolan, eleven har så kul med sina kamrater så den omedvetet spenderar tiden den borde vara i skolan med dem istället. Felsägningar inom denna kontext innebär att en elev säger vad den egentligen tänker angående sin rektor och detta kan sluta både negativt och positivt. Ett exempel på detta är att en elev tycker illa om sin rektor och en dag råkar stöta på sin rektor i skolkorridoren, så fort rektorn passerar eleven så går den till verbal attack som en sorts reflex, även om eleven är medveten om att den inte bör uttrycka sig så mot rektorn så har den omedvetet gjort det. Detta grundar sig i att den har haft starka negativa känslor mot sin rektor, eleven har omedvetet inte kunnat hålla dessa inne och då har det skapats ett scenario där felsägningar sker. Båda dessa exempel visar på att en människa kan utföra meningsfulla handlingar omedvetet.

4. *Dynamisk* är den fjärde utgångspunkten och denna fokuserar på att psyket är dynamiskt och är obeständigt. Vårt psyke utvecklas konstant och blir starkt påverkat under vår barndom och tar till starkare form desto äldre vi blir genom våra vardagliga konflikter och samspel med andra individer och grupper (Freud, 2006). Det kan till exempel handla om en elev som växer upp i en familjemiljö som värderar kollektiv familjekultur främst men i vuxen ålder så har hans psyke ändrats till att bli mer individuell. Detta kan ske på grund av omedvetna eller medvetna faktorer genom hans liv.

En annan viktig aspekt enligt med Freud (2006) inom detta perspektiv är att den klagör psykets struktur i denna ordning:

Medvetenhet kommer först och innebär det vi som människor psykiskt känner till om oss själva. Det kan handla om att en elev känner till att den är duktig på matematik.

Förmedvetenhet kommer på andra plats och innebär att vi människor kan ta fram information ur vårt psyke som vi inte är direkt medvetna om, denna information är simpel och riskfri att ta fram. Det kan till exempel handla om en elev som är på en idrottslektion och ska spela innebandy och visar kunna mer än vad den trodde när den börja tänka på sportens regler och process. Den kan ha fått denna information för att dennes kusin spelar mycket innebandy och kommunicerat det till hen även om det inte är något den tänkt eller fokuserat så har ändå psyket tagit upp denna information. Eleven kan plocka fram det när det behövs som i detta scenariot med idrottslektionen och innebandy aktiviteten.

Omedvetenhet är på tredje plats och medför att det finns delar i människans psyke som vi inte känner till om oss själva utan är främmande för oss och vi har ingen medveten kunskap om var visa drifter och tankar kommer ifrån, denna del innehåller alltifrån drifter, bortträngda minnen till saker vi inte vill tänka på utan som vi förträngt. Till exempel kan det vara så att en elev har blivit utfrusen på grund av sin diagnos i grundskolan och valt att tränga bort dessa tankar.

4.6 Människan och Motstånd

Till att börja med så är motstånd enligt Owens m.fl. (2022) något som alla människor kommer att känna för eller senare mot något eller någon. Motstånd innebär att människan medvetet eller omedvetet sätter sig i opposition till någon eller någonting som hen tankemässigt, känslomässigt eller en kombination av dem båda har en resistens mot. En annan intressant faktor i analogi med Illeris (2015) är att motstånd kognitivt sett kan handla om förhållanden som för många är ofattbara och paradoxala för människor som står utanför och kollar in på en annans individs motstånd. Till exempel kan många undra varför en elev visar motstånd mot skolan den går på när skolans syfte är att skapa lärande och utbilda eleven så den kan få bredare möjligheter inom arbetslivet.

Illeris (2015) menar på att motstånd kan uttrycka sig genom frustrationer och att dessa frustrationer kan yttra sig i extremt drastiska former, till exempel kan en elev som känner sig mobbad av sin lärare en dag visa motstånd mot denna mobbning genom att ta ut sina frustrationer med våld mot sin lärare eller klasskamrat. I överensstämmelse med Illeris (2015) så kan vi förstå att motstånd är en biologisk funktion som alla människor har och att det handlar om människans potential att kämpa för sin överlevnad. Han menar på att vi kan se att motstånd är av stark ackommodativ karaktär och ofta kraftigt känsloladdad.

Med stöd av Madison m.fl. (2020) så kan vi se att motstånd inom skolmiljön skapas genom att eleverna känner sig ointresserade av det som läraren lär ut och att de genom denna saknad av intresse, bygger omedvetet eller medvetet motstånd mot det ämnet eller läraren. Det kan till exempel handla om en elev som inte blir motiverad att fokusera och ta lärdom från sin lärare när de har engelskalektioner och genom sitt ointresse börjar fokusera på andra saker i klassen, som att prata med sina klasskamrater eller göra andra aktiviteter som kan uppfattas som störande och problematiska.

En annan faktor som är värd att nämna är att motstånd kan bindas med tidigare erfarenheter som en människa upplevt och att motståndet inte behöver handla om själva processen som den är aktiv inom. Till exempel kan en elev visa på våldsamt beteende som kommer till uttryck mot skolan men i bakgrunden av detta beteende så ligger det till så att den känner sig felbehandlad hemma och att den inte känner sig behövd eller älskad och då tar ut frustrationen i skolan.

Det handlar egentligen inte om att eleven hatar skolan utan att skolan bara blivit en arena för eleven att ta ut sina frustrationer som den känner i sin familjemiljö. Detta kan vara en anledning till att eleven visar på motstånd mot till exempel att ha möten med personalen i skolan som elevhälsan och att detta grundar sig i att eleven känner ångest och andra obehagliga känslor inför dessa möten eftersom dessa möten påminner eleven om situationen hemma och det är en situation som den helst vill undvika att prata om eller tänka på (Eriksson, 2015).

Definitionen av motstånd kan beskrivas som en sorts försvarsmekanism där exempelvis en elev motsätter sig, avvisar eller förnekar en mental ansträngning från sin lärare. Det kan också handla om att en elev visar på en handling eller instans som visar på att hen går i opposition mot ett schema som presenterats. Det verkar också som människans förmåga att stå emot något eller någon, det kan till

exempel handla om att en elev som visar på förmågan att stå emot mobbning som den upplever av polisen (Webster, 2023).

4.7 Sammanfattning av studiens teoretiska referensram

Till att börja med så passar Illeris lärande dimensioner in i stort sett allt lärande som sker dagligen i människans liv. Detta gäller självfallet också respondenters liv som dagligen gör olika sorters aktiviteter som kommer passa in i någon eller några av de tre dimensionerna av lärande. Det psykodynamiska perspektivet passar väl in i denna studie då den visar på hur människan uttrycker sin ångest, den skapar också möjligheter att se på var den kommer ifrån och hur den kan behandlas. Motstånd kommer vara ett begrepp som kommer användas flitigt under studiens gång då mina respondenter visar på motstånd och menar på att de möts av motstånd dagligen.

5. Metod

5.1 Etiska hänsynstaganden och överväganden

Denna studie har tagit hänsyn till Vetenskapsrådets (2017) samtliga grunder för att möta de forskningsetiska krav som ställs. Detta har gjorts möjligt genom vetenskapsrådets dokument kring exempelvis anonymitet har följts noga och att respondenterna har fått hålla sig anonyma genom processens gång och avslut. Dessutom har denna studie visat respekt och ansvarighet för vad respondenterna har delat med sig och de har under hela studiens gång haft tillgång till att se och delta i studien. De har möjligheten att kontakta mig om det är något de vill ändra, ta bort eller lägga till. De har velat vara anonyma och jag har då givit dem pseudonymer. Exempelvis så har respondenterna fått vara med och läsa transkriberingen och sedan fått komma med åsikter om det är något de vill ändra eller ta bort. Respondenternas anonymitet skyddas i så god omfattning som det är möjligt. Deras personliga omständigheter såsom namn eller var de bor är anonymiserat, precis som det inte framkommer information gällande deras kamrater, gymnasium och familjemedlemmar.

Jag är hederlig med de resultat jag kommit fram till, jag har inte vilselett, plagierat, förfalskat eller förvrängt något inom denna forskning. Alla individer och grupper är välkomna att bedöma min forskning. De som frågar om tillgången till min uppsats kommer självfallet få det.

5.2 Forskningsansats

Denna studie har en kvalitativ ansats och det är en intervjustudie, där avsikten är att studera fenomen eller tolka mening, upplevelser och erfarenheter utifrån elever som upplevs ha problematiska attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning. För att åstadkomma det så har åtta respondenter valts ut från fyra gymnasiums elevhälsa. Intervjuerna kommer fokusera på vad de själva anser vara för faktorer som påverkat deras attityder och värderingar genom deras liv för att sedan göra kopplingar med Illeris (2015) lärandedimensioner och Freuds (2006) psykodynamiska perspektiv. Motstånd kommer också vara ett centralt begrepp genom studiens gång.

5.3 Val av metod

Grunden till valet av göra en kvalitativ intervjustudie är att den stödjer studien i att klargöra respondenternas egna tankar och åsikter om deras vardagliga liv. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) så hjälper också denna metod att betrakta innebörden av resultatet. Denna metod gör det möjligt för studien att skapa en djupare uppfattning kring hur elever med dåliga betyg har det med sina attityder och värderingar i relation till utbildning och lärande. Detta med utgångspunkt i dem själva.

5.4 Genomförande

Processen med att få tag på mina åtta respondenter började med att kontakta fyra gymnasiers elevhälsa och där se om det fanns några gymnasister som skulle kunna tänka sig att vara med. Efter jag fått kontakt med ett visst antal gymnasister så valde jag ut fyra killar och fyra tjejer. Ett missivbrev skickades till dem där jag beskrev vad som efterfrågades och hur de kunde kontakta mig vid fortsatt intresse, missivbrevet finns med i bilagor (Bilaga 2).

Efter detta steg så lades fokus på hur intervjuerna skulle gå till och att fråga efter samtycke från respondenter att intervjuas. Jag har gjort pilotintervjuer med studiekollegor och arbetskollegor för att öva på intervjutekniker samt genomförande, målet var att ha en öppen dialog istället för att ha en bestämd struktur för hur dialogen med respondenten skulle gå till. Utgångspunkten var att de skulle hålla sig inom området av attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning. Men några grundfrågor fanns och dessa finns i intervjuguiden som lagts till i bilagor (Bilaga 1).

När detta steg blev klart så fortsatte jag med att boka tider med respondenterna angående intervjuerna. När det kommer till intervjuerna så har vi valt att träffa varandra utomhus och inomhus på olika ställen runt omkring Göteborgs stad. Det har varit allt från restauranger till deras egna boende. Intervjuer har varit mellan 45 till 60 minuter. Intervjuerna spelades in med en smartphone. Den transkriberade data sparade jag på min studiedator, som har förvarats på ett sätt så att ingen obehörig haft möjlighet att ta del av den.

5.5 Analysprocess

Analysprocessen började med att transkribera de inspelade intervjuerna i sin helhet, fokusen lades sedan på att hitta teman och mönster som kunde följa den röda tråden i studien. I överensstämmelse med Bryman (2011) lades stor fokus på att tematisera och koda data utifrån studiens syfte och frågeställningar. Det blev cirka tre sidor per person alltså 24 sidor totalt. När transkribering var klar så blev nästa steg att analysera min data genom det teoretiska ramverket från Illeris lärandedimension och Freuds psykodynamiska perspektiv.

Exempelvis kan en respondent ge information om en aspekt som passar in i det psykodynamiska perspektivet eftersom hen visar på känslor av ångest, en annan respondent visar genom det den berättar att hen passar in i drivkraftsdimensionen. En annan fokus har legat på att koppla respondenternas berättelser om de miljöer som de vardagligt rör sig i och vad dessa miljöer har haft

för effekt på dem och deras attityder och värderingar. Sedan har det kopplats med vilket tema det passar in i relation till lärande och utbildning. Denna struktur har följts genom hela analysprocessen av det material som införskaffats genom respondenterna. Efter detta så har vissa slutsatser kunnat dras som sedan kommit med i studien (Bryman, 2011).

5.6 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Studiens reliabilitet enligt Kvale och Brinkmann (2009) ska vara pålitlig och tillförlitlig, för att uppnå detta så menar de på att forskaren bör ständigt återkoppla till studiens syfte och frågeställning under studiens förlopp. Dock kan inte reliabiliteten garanteras i denna forskning eftersom den innefattar kvalitativa intervjuer med gymnasister som har skett genom samtal och resultatet av dessa samtal har blivit resultatet för studien, att de pratar sanningen kan inte garanteras. Det bör också nämnas att respondenternas intervjuer kan tolkas olika beroende på vem som lyssnar på dem. Varför skulle en respondent exempelvis ljuga om att den har ett dåligt förhållande med sin moder, precis som varför skulle en annan respondent ljuga om att den hade det bra i grundskolan men ändrade sina attityder och värderingar när den började i gymnasiet till det värre. Studiens fokus är att höra de underkända och alienerade elevernas tankar och då får processen börja med att tro på dessa individer som inte många vuxna enligt de gjort tidigare. Kvale och Brinkmann (2009) menar på att studien ska kunna upprepas av andra forskare för att styrka studiens reliabilitet, detta är fullt möjligt med denna studie.

Validitet enligt Kvale och Brinkmann (2009) medför att forskaren undersöker just det som studien hävdar att den ska undersöka, detta indikerar att studien håller sig till sanningen. Det läggs vikt på att studien ska vara hållbar inför opponering och välgrundad i tydligt fakta. Denna studiens validitet är hög, då det inte finns någon möjlighet att arbetet har förfalskats. Exempelvis så har respondenterna ingen kunskap eller information om varandra och kan därför inte stärka eller försvaga, varandras intervjuer. En annan faktor som stärker studiens validitet är att de uttalanden som kommit från respondenterna har kopplats till frågeställningarna, för att sedan koda och organiseras för att belysa särskilt givande citat som sedan analyserats för att svar på studiens syfte. Validiteten stärks ytterligare då respondenterna faktiskt är aktiva gymnasister som är underkända och har stor problematik både i skolan och utanför skolan. När det kommer till vilka metoder jag använt och hur jag använt dessa så framkommer det tydligt under textens gång. Tillförlitligheten är god, då det inte finns skäl att vilseleda någon grupp eller individ som läser denna uppsats.

Denscombe (2016) menar på att generaliserbarheten i en studie innebär att studien ska kunna tillämpas i liknande scenarion, i denna studiens fall är det fullt möjligt. Elever med dåliga betyg finns överallt och att undersöka deras attityder och värderingar, är fullt möjligt oavsett om det är i till exempel Göteborg eller Stockholm. Detta gör studiens generaliserbarhet hög och enligt Denscombe (2016) så ska studiens fynd kunna överföras till andra fall, vilket denna studie gör fullt möjligt för den forskare som vill forska inom studiens ämne.

5.7 Etik

Enligt Kvale och Brinkmann (2014) så finns det sju stadier av etik, denna studien har följt dessa och bundit ihop dem. Dessa sju stadier är:

1. När det kommer till valet av tematisering ska forskaren betänka om studien kommer förändra situationen till det bättre. Denna studien har som fokus att förbättra förståelsen för elever som upplever problematik i sin vardag, studien ger en vetenskaplig inblick på hur åtta elever med dåliga betyg, själva upplever sin vardag och vad som påverkar deras attityder och värderingar. Detta kan ge till resultat att parter som är inbladade med denna typ av elev får en bredare förståelse, om hur de kan förbättra elevens situation.
2. I planeringsstadiet har respondenternas samtycke till att delta i studien tänkts över. Alla åtta respondenter som är med i denna studien, har frivilligt ställt upp och detta genom att de har godtagit att medverka som respondenter i denna studie.
3. Detta stadie fokuserar på intervjusituationen och det blir här viktigt att tänka på de omständigheter som kan ske vid eller under intervjutillfället. I denna studie fick respondenterna bestämma allt från tid till plats för att göra det bekvämare för dem, för att slippa faktorer i deras vardag som skulle kunna störa intervjun med dem. Detta minskar chansen för att intervjuerna ska uppfattas som stressiga och bli svaga.
4. När det kommer till transkriberingen så är det viktigt att visa respekt för respondenternas tankar och åsikter. Om respondenterna vill hålla sig anonyma ska studien hålla de anonyma, det har denna studie gjort genom att exempelvis ge ett påhittat namn till varje respondent. Detta gör att de inte kan identifieras. Det är också viktigt att inte låta transkriberingen påverkas efter en respondents eller annan part. Det som har transkriberats är det som transkriberats och där då det som studien ska hålla sig till.
5. Det här stadiet syftar på att ge respondenterna möjligheten att ta del av studien, vilket skapar en möjlighet för respondenterna att delta och uttrycka sina tankar och åsikter angående om deras deltagande får nyttjas i studien eller ej. I det här stadiet kontaktades alla respondenter och här fick de möjligheten att delta i det material som de själva var delaktig i, för att sedan ge sina synpunkter på vad som fick vara med eller inte.
6. Denna studie har flitigt följt detta stadie som behandlar respondenternas åsikter och kunskap kring ämnet i fokus, intervjuerna har anpassat sig efter de etiska ställningstagande som råder. Respondenterna i denna studie har redan från start blivit informerad om att de kommer att anonymiseras i studien och de blev också påmind om detta innan varje intervju började.
7. Studier är alltid aktiva till dagen studien blir officiellt publicerad. Detta indikerar att studien förändras under studiens gång, rubriker kan ändra titel och vissa avsnitt tar mer plats medans andra till slut tar mindre m.m. Denna studien har också ändrats under studiens gång men ändå behållit sig konfidentiell.

6 Grunden till val av respondenterna

Urvalet för intervjuerna blev åtta gymnasister, följande åtta elever kommer ifrån elevhälsan inom fyra olika gymnasier i Göteborg. De har alla underkända betyg och anses vara problematiska av skolan och sig själva. Fyra av dessa elever går på samhällsprogrammet, två av dem på idrottsprogrammet och två av dem på frisörprogrammet. Eleverna kommer från olika stadsdelar i Göteborg och till mestadels från olika sociala skikt vilket gör denna studie mer intressant eftersom det annars är så mycket fokus på de mindre ekonomiskt stabila samhällsklasserna.

De kommer ifrån olika sociala miljöer. Deras attityder och värderingar i relation till utbildning och lärande upplevs som problematiska av de styrande inom den utbildningen de är verksamma inom. Dessa elever kommer exempelvis från olika etniska bakgrunder, de har olika kultur kapital, de kommer mestadels från olika samhällsgrupper, de kommer från familjer med olika ekonomiska möjligheter och skyldigheter. Respondenterna är tonåringar och det är en allmän kännedom att det händer mycket i tonåringars miljö och att det kan påverka deras studieliv. Detta faktum är något Illeris (2015) pekar på när han diskuterar faktumet att ungdomar är inne i en fas i livet där de söker efter sin egna identitetsbildning. De gör detta genom de olika miljöer de har tillgång till genom sin tonårstid oavsett om det är till exempel kamratmiljön eller den familjemiljön de är vardagligt aktiva inom.

6.1 Sammanfattning av eleverna

Här nedan följer en beskrivning av de åtta respondenterna, fyra tjejer och fyra killar. Samtliga namn är anonymiserade.

Freja: Hennes problematik började redan i mellanstadiet då hon började få problem med andra elever som blev så problematisk att fysiskt och psykiskt våld blev en del av hennes vardagliga erfarenhet. Med detta började också hennes negativa attityder och värderingar till skolans lärande och utbildning eftersom hon kände att ingen vuxen i skolan assisterade henne och försökte hjälpa henne. Det skapades en misstro mot skolväsendet som har fortsatt i gymnasiet. Enligt henne är hon själv uppfostrad. Hon började jobba i tidig ålder och det var där hon hittade sina kamrater som lärde samt utbildade henne att skapa positiva attityder och värderingar.

Håkan: När det kommer till Håkan så har han haft en god skolgång tills han började gymnasiet då blev hans attityder och värderingar till lärande och utbildning ändrade till det negativa, han kom från en skolmiljö och en kamratmiljö där de var delaktiga i skolan och visade intresse för skolan men på gymnasiet så ändrades det och han började bli stökig eftersom han ansåg att skolan var opersonlig och exkluderande. Han jobbar extra på Volvo och har börjat värdesätta att tjäna pengar mer än att utbilda sig. Han har också i skolan träffat på klasskamrater som har samma tänk som han.

Havalish: Är en kille som kommer från en familjekultur där han blivit lärd och utbildad i att skolan är förkastlig. Detta har påverkat hans attityder och värderingar till skolan och har gjort så han haft en förutfattad mening om skolan. Men han anser att skolan har bekräftat dessa åsikter då de behandlat

honom illa och frusit ute honom på grund av sin ADHD diagnos. Han umgås med elever i samma position och de har utbildat varandra om hur de kan visa motstånd mot skolan. Redan i mellanstadiet började han umgås med kriminella och begå brott.

Imoen: Hon är en person som haft en ok skolgång tills hon började gymnasiet och där började komma i konflikt med lärare och rektor samt började skolka en del. Hennes fokus ligger mer på att jobba och tjäna pengar än att skapa lärande och utbilda sig inom skolan. Hon känner också att skolmiljön fryser ute människor och att de förminskar människors röster, exempelvis när hon haft möten med rektorn och pratat om hennes situation så har det varit mycket prat men aldrig enligt henne hänt något. Hon fokuserar mestadels på sina extra jobb och hon umgås med kamrater med samma inställning.

Jaheria: Hon kommer från en familjekultur där de anser att skolan inte är den enda vägen för utbildning, hon har tagit många av sina attityder och värderingar från sin pappa som utbildat henne inte bara i att skriva men också att tänka utanför boxen. Hennes problematik med skolan började i högstadiet där hon började uppleva orättvisor mot sig själv och andra. Skolan blev en stark faktor till hennes rebelliska beteende. Hon började umgås med kriminella individer som uppskatta hennes talanger och kunskaper medans hon kände att skolan bara skapar problem för henne och hennes familj.

Roscoe: Är en kille som började sin problematiska bana med skolan efter ett tidigt möte med skolan och hans vårdnadshavare, han började skolka mycket efter detta och har fortsatt med det genom sin skolgång. Han har träffat på kamrater inom skolan som delar hans attityder och värderingar. Detta har lett till att han stärkt sin attityd kring att han uppfattar skolan som något tråkigt och oviktigt samt att han upplever att lärarna inom skolan inte varit till mycket hjälp utan orsakat irritation i honom som kommit till uttryck genom hans skolknig.

Stefan: Är en elev som har diagnos och han har enligt honom själv blivit felbehandlad av skolan så länge han kan minnas på grund av sin diagnos. Han anser att ingen i skolan kan relatera till honom och har blivit utåt agerande mot skolan som han anser behandla honom fel. Han umgås med kamrater som begår kriminella gärningar och känner gemenskap med dem, dessa individer delar han samma attityder och värderingar med. Han har problem med polismyndigheten och socialen.

Vitaza: Är en tjej som alltid har haft problem med skolan och hennes problem sträcker sig också utanför skolan med exempelvis polismyndigheten och socialen. Hon är aktiv inom den kriminella världen och har ett starkt våldskapital för sin ålder. Hon är uppvuxen med en singel mamma som inte varit aktiv i hennes liv. Hon menar på att förutom hennes moder så är det skolan som har påverkat hennes attityder och värderingar negativt.

7 Resultat

7.1 Inledning

Resultatavsnittet presenterar resultaten i relation till tidigare forskning. Tanken med detta sätt att presentera resultat och tidigare forskning är att få en resonerande resultatredovisning som klagör

resultaten och hur den har analyserats och tolkats. Texten blir därmed tydligare, begripligare och underlättar sannolikt förståelsen.

Resultatets utfallsrum kommer fokusera på att koppla respondenternas citat med tidigare forskning och visa på motstånd eller konstruktiv inställning i relation till lärande och utbildning kopplad till tidigare eller pågående och tänkt skolgång och lärande. Sedan fortsätter framskrivningen av resultatet med motstånd eller konstruktiv inställning i relation till lärande och utbildning kopplad till miljön utanför tidigare eller pågående och tänkt skolgång och lärande.

Efter detta kommer samma struktur men fokus här ligger på hur respondenter affekteras av samhörighet eller alienation i relation till tidigare eller pågående lärande och utbildning inom skolmiljön. För att sedan fortsätta med att ta reda på vad i deras miljö utanför tidigare eller pågående och tänkt skolgång och lärande påverkat dem. Citaten är noga utvalda och relateras till tidigare forskning för att stärka dessa citat.

7.2 Motstånd eller konstruktiv inställning i relation till lärande och utbildning

En faktor som alla mina respondenter har visat på är att de alla har något sorts motstånd mot lärande och utbildning samt att detta motstånd har blivit en del av deras karaktär. Detta har haft en stor inverkan på deras attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning. Det är här viktigt att poängtera att detta motstånd mot till exempel skolutbildningens lärande och utbildning har skapat en motivation att införskaffa lärande och utbildning från andra miljöer i samhället. Respondenterna visar sig vara känslomässigt drivna att utveckla sig inom de sektorer som de är motiverade och fokuserade på, till exempel kan det handla om lärande och utbildning inom att starta ett eget företag till att en respondent vill utvecklas inom den kriminella miljön.

7.2.1 Kopplad till tidigare eller pågående och tänkt skolgång och lärande

7.2.2 Attityder och värderingar kring motstånd i relation till lärande och utbildning

Många av respondenter menar på att deras motstånd mot lärande och utbildning för skolutbildningen har börjat i grundskolan och sedan blivit en del av deras attityder och värderingar när det kommer till deras fortsatta och pågående skolgång. Dessa citat beskriver det:

Jag hänger med folk som tänker som mig om skolan och det har jag alltid gjort oavsett om det är i grundskolan eller gymnasiet, så när vi snackar om skolan så är det ju inte direkt positiva saker och jag som tycker skolan är skit säger ju såklart det till mina kompisar och de säger samma till mig, så vi taggar väl varandra och vi känner också att skolan behandlar oss dåligt och det gör bara så vi känner ännu sämre om skolan – Vitaza

I grundskolan blev jag sär behandlad från början på grund av min diagnos, jag kommer ihåg när det blev något bråk med en annan elev så var det alltid jag som fick skulden oavsett vad som hände, så det är klart jag bli pissed off och min attityd mot skolan blev anti-skolan och jag gjorde mycket bara för att jävlas tillbaka och genom gruppen rektorn satte mig med möte jag andra elever som hade samma mentalitet som mig så vi hupa bara varandra – Stefan

Jag kommer ihåg att när jag började femte klass så hade jag ett möte min lärare och mamma och redan där så ville de börja blanda in andra myndigheter som socialen, där börja jag avsky skolan och min attityd var lika dålig mot dem som deras mot mig och jag träffa på andra som kände exakt som mig i skolan och vi kände i stort sett samma, vi brukade prata om saker vi skulle göra mot skolan och många gånger gjorde vi det också -- Roscoe

Dessa citat kan relateras med Edenberg (2019) som menar på att när en individs värderingar konstant stärks inom sitt sociala umgänge så kommer individens värderingar oavsett om de är socialt acceptabla eller inte sätta starkare fäste i individen. Detta indikerar att individens motstånd sätter sig djupare i individens karaktär. Dessa tre citat visar på att respondenterna umgåtts med andra individer som har samma attityder och värderingar kring skolutbildningen och att deras motstånd har blivit ett sätt för de att uttrycka sig, för vad de tycker om skolan och att de genom varandra gör sitt motstånd starkare. Enligt Illeris (2015) kan vi se att motstånd kommer till uttryck i situationer som individen eller gruppen uppfattar som oacceptabla vilket visar sig bland annat hos Vitaza och de hon umgås med känner sig alla felbehandlade av under skoltiden.

En annan faktor som kan vara grund till motstånd och hur motstånd kommer till uttryck är när en elev till exempel upplever ett nytt utbildningssammanhang som den inte varit med om tidigare i sitt liv, är i direkt motsats till hur den varit van vid hur en utbildning ska gå till. Hen anser det nya sammanhanget vara oacceptabelt och då kan en människa ställa sig i stark opposition till de nya sammanhangen (Illeris, 2015). Håkan beskriver detta nedan:

Sedan tycker jag att gymnasiet är en helt annan sorts utbildning från vad jag varit med om innan, det är mer opersonligt, förut hade jag och mina klasskamrater mycket att säga till om och vi hade lätt för att göra våra röster hörda till våra lärare och rektor som jag vet verkligen brydde sig, men nu har jag lärare som jag inte känner bryr sig överhuvudtaget och vi har kommit i tjafs flera gånger, det här gör också att jag känner att jag inte kunde bry mig mindre om skolan, ibland har vi fått sitta med skolledningen och de säger alltid samma grejer men vad händer? Jo, inget!

När Håkan börjat på gymnasiet så är det tydligt att hans förståelse för hur en utbildning kan fungera har ändrats till det negativa. Illeris (2015) pekar på att när en individ kommer in med en förståelse som inte matchar det lärande som hen haft sedan innan, så kan det skapas motstånd mot lärande och individen blir negativt laddad, när det kommer till det nya scenariot som presenterats. Håkan har exempelvis varit van vid att de vuxna lyssnar på honom och hans klasskamrater men han är nu i en gymnasial skolmiljö där det enligt honom är annorlunda och detta har förändrat hans attityder och värderingar för skolutbildningen.

Bergsten (2015) pekar på att människor styrs mycket av sina känslor och detta kan förklara de kognitiva fenomen som människan gör. Detta kan kopplas med motstånd mot lärande eftersom människor fortsätter med sitt motstånd även om de tydligt kan se att de har fel, detta kan grunda sig i den känslomässiga intelligensen vi människor har. Till exempel kan det handla om att en elev får reda på att något den trott varit korrekt hela sitt liv är en lögn, då kan människan visa motstånd mot denna nya kunskap och detta motstånd grundar sig i elevens känslor. Även om eleven är medveten om att de

negativa konsekvenserna kommer ha kraftig inverkan på hans skolgång så visar en elev som Håkan ingen rädsla för dessa konsekvenser utan snarare gör det Håkan mer rebellisk.

En annan intressant faktor när det kommer till motstånd och hur det kan komma till uttryck genom en elevs skolgång är rutin och denna rutin kan vara något som varit med eleven genom hans skolgång omedvetet eller medvetet. Till exempel kan en elev ha ett inbyggt mentalt mönster av att skolka från skolan och gjort det till en vana. Hen får och har fått negativa konsekvenser av detta beteende men fortsätter och det bakomliggande syftet är att visa motstånd. Det kan till exempel vara så att en elev skolkat och hade ett möte med skolpersonalen som slutade negativt och det blev början på en destruktiv spiral som slutade med att eleven skolade mer och detta som ett svar på att visa motstånd mot auktoriteten. Roscoe uttrycker detta:

Jag har haft många möten med skolan om att jag skolkar mycket och men deras tjat gör att jag bara blir sne och fortsätter som vanligt ändå, de snackar samma skit varje gång och det gör mig bara ännu mer sne och får mig att vilja delta ännu mindre, de möter mig på samma sätt som de gjorde i högstadiet här på gymnasiet och det gör ju inte direkt mig mer intresserad av att vara med på deras lektioner bror.

En intressant faktor här är att i överensstämmelse med Maio m.fl. (2019) så kan en individ utifrån de rutiner som den är van vid att skapa ett beteende av motstånd som hen omedvetet drar sig till att utföra dagligen. Detta blir en mental mekanism som automatiskt slås på och som individen genomför. I Roscoes fall så kan vi se att hans handling att skolka redan sedan högstadiet har blivit en handling av motstånd som fastnat hos honom och som han fortsätter med i gymnasiet. Han har genom sin kamratmiljö stärkt lärandet att skolning är acceptabelt och att de negativa konsekvenserna inte påverkar honom eller de andra han skolkar med. Denna vana är en grund till Roscoes motstånd, hans skolning har blivit ett sätt att uttrycka sitt motstånd mot skolan som svar på allt det "tjat" han upplever från skolutbildningen.

Safran (2012) menar på att när en individ som redan har en negativ inställning till ett lärande blir tillsagd att den har fel och att den missköter sig så skapar det mer problematik i individen än nytta och personen blir desto mer negativt inställd. Detta kan relateras till Roscoes värdering av närvaron i skolan och anledningen till varför han har den attityden till frånvaro som han har. En annan intressant faktor här som Cabaniss (2016) tar upp är att människor utvecklar fantasier om framtida möten och dessa fantasier sätter igång det mentala självförsvarssystemet. En elev som Roscoe har redan fantiserat fram att skolan kommer ha obekvämt bemötande mot honom och hans närvaro i skolan kommer diskuteras på ett vis han inte kommer uppskatta. Detta gör honom irriterad och han väljer då att vara mer problematisk för att utifrån hans perspektiv så ger det honom en god känslan av att visa på motstånd mot de han anser vara problematiska vilket är hans lärare och rektor.

7:2:3 Attityder och värderingar kring konstruktiv inställning i relation till lärande och utbildning

Ett citat som visar på situationer av lärande och utbildning där mina respondenter inte visar på motstånd inom skolan och istället visar på motiverat och drivande samspel ger Håkan exempel på nedan:

När jag gick i grundskolan så fick vi alltid delta i alla beslut i alla fall till min kännedom om vad som skulle hända i skolan och vi fick också delta i planering av många om inte alla våra aktiviteter som vi skulle göra i skolan, det kunde typ handla om en skolutflykt där vi fick vara med och bestämma vad vi skulle besöka, så när jag kände att jag var delaktig i något så kände jag också att mina attityder och värderingar var positiva mot skolan.

I överensstämmelse med Owens m.fl. (2022) så kan vi se att när en elev som Håkan känner deltagande och att den blir välkomnande in som en deltagare i olika sorts scenarion inom skolan så höjs hans drivande känslor att delta i skolan. Detta grundas på att när en människa känner att den får delta och vara med att påverka till exempel sin skolutflykt så skapar det känslor av solidaritet med skolan. Det skapar goda känslor, goda värderingar och attityder som bygger på att de aktivt fått delta i händelser som har med dem att göra. De får höra hur den vuxna auktoriteten i skolan tar åt sig av vad till exempel Håkan har att säga och gör detta genom att öppna för dialog mellan eleverna och lärarna, där de inblandade parterna visar genuint intresse för vad alla inblandade känner och tycker.

En annan faktor som mina respondenter visar som skapar scenarion där de inte visar motstånd mot lärande utan är öppna för lärande och utbildning, kan handla om att en elev känner känslan av glädje när de känner att en lärare genuint bryr sig om dennes skolgång. Eleven blir då mer driven till att vara mottaglig för skolutbildningens lärande och utbildning. Havalish uttrycker det:

I hela min skolgång har bara en lärare brytt sig och hon satt faktiskt med mig efter skolan och vi studera ibland på våra raster, hon brydde sig verkligen och det gav mig en bra känsla och gjorde mig motiverad att plugga med henne alla andra lärare hade bara dålig attityd mot mig så den känslan hon gav mig var speciell eftersom ingen annan från skolans lärare någonsin bemött mig så.

Utifrån detta så skapas en förståelse för att Havalish under perioden med den läraren som tagit sig tid till att studera med honom påverkat och stimulerat honom till att studera, medan han annars möter på andra lärare som visar negativa attityder mot honom. I överensstämmelse med Steinberg (2020) så skapar en individ en sådan stimulans när den upplever en miljö där den känner sig positivt inställd genom att den blir bemött av de andra inblandade parterna med drivande och motiverande retorik. Detta får en person att värdera utbildningen den går på högt, den ser på utbildningen som något som gör den glad och motiverad att dagligen delta i. Det visar på att Havalish känner sig trygg med den lärarinnan som genuint bryr sig om hans skolgång och att detta bidrar till goda resultat hos Havalish.

Med utgångspunkt i Moxnes (2015) så kan vi se att när en person upplever positiva känslor som gör den glad så blir det att den fantiserar fram scenarion om hur bra det kan bli, en sådan individ likt Havalish kommer tänka på nästa dag i skolan kommer bli en god dag med den läraren som valt att

genuint ge honom tid för att han ska kunna lära sig nya kunskaper. Följande visar på att en elev som Havalish inte visar något motstånd mot den lärare som valt att autentiskt visa honom att han är värd att sitta med, det skapas lärande som han själv är motiverad att delta i. Havalish har enligt han själv blivit bemött av negativa attityder och detta kan skapat ångest inför skolutbildningen. Denna lärare kommer med positiva attityder och värderingar gentemot honom och han möter henne med samma positiva attityder och värderingar.

En annan faktor som tas upp av mina respondenter är känslan av gemenskap som i denna kontext ger uttryck för en konstruktiv inställning till lärande och utbildning genom elevernas skolgång. Ett citat på detta kommer från respondenten Vitaza:

Mina kompisar i skolan visar uppskattning för vad jag gör och jag gör detsamma för dem. Jag känner gemenskap med dem och att de inte dömer mig för den jag är och då blir det väl att jag värderar det mycket mer än något annat och de får mig att må bra, visst några av dem är kriminella men jag känner ändå gemenskap med dem och jag blir starkare med dem och vi lär varandra saker och ting som är viktigt för att man ska klara av livet i samhället vi lever i.

Vitaza visar här på att hon har en konstruktiv inställning när det kommer till hennes kamrater i skolan som hon känner gemenskap med och med stöd av Illeris (2015), så kan vi se att Vitaza har en stark grund i samspeledimensionen med de parter som inte får henne att uppleva ångest. Detta grundar sig i att hon tydligt engagerar sig mer med de som visar ett genuint intresse för det hon gör i livet än för de som hon menar på bara är där för att de måste vara där och inte kan relatera till henne.

Utifrån Safran (2012) kan vi se att när en individ upplever gemenskap så känner den ett starkare behov av att hitta mening inom de kulturella normerna som finns inom den subkulturen och med Vitaza i åtanke så uttrycker hon att hon blir starkare med dem vilket indikerar att hennes lärande utvecklas med dem och att hon inte visar på motstånd till de kunskaper som de utbildar henne i.

7.3 Kopplad till miljön utanför tidigare eller pågående och tänkt skolgång och lärande

Den här delen kommer djupare in i vad som påverkar respondenterna utifrån deras vardagliga miljöer utanför skolan och vad det har för inverkan på deras motstånd och konstruktiva inställning genom deras studieliv.

7.3:1 Attityder och värderingar kring motstånd i relation till lärande och utbildning

En miljö som är återkommande i intervjuerna är familjemiljön och hur respondenterna genom vardaglig kommunikation eller vardaglig saknad av kommunikation med till exempel en familjemedlem leder till motstånd mot lärande och utbildning. Det kan till exempel handla om att en elevs moder är kraftigt negativ mot skolutbildning och verbalt uttrycker dessa känslor till sina barn. Barnen konstruerar då genom sina fantasier och erfarenheter en uppfattning om skolutbildningen vilket sedan kommer till uttryck som motstånd. Ett citat på detta är från Havalish:

Min mamma hatade skolan och hon snacka skit om den hela tiden, så det var ju inte direkt så att jag hade någon hemifrån som värderade skolan högt och mina syskon hade samma problem med skolan som mig, så I guess mina attityder och värderingar mot skolan började tidigt och de vara alla negativa och det var ju inte direkt så att skolan ändrade på dem om något blev dem bara starkare.

Havalish visar här på att kommunikationen i hans familjemiljö har blivit grundpelare till hans attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning i skolan samt att detta redan från början har blivit en stark faktor till Havalish motstånd mot skolan generellt. Han menar att hans syskon har fått samma inställning som honom genom sin moder och att detta gör det självfallet till den accepterade och förväntande normen i familjemiljön. Hans moder har varit förmedlaren och varit den som utbildat dem i motstånd mot skolan. Den förmedlade negativa inställningen till skolan pågick dagligen i denna familj.

Dysthe (2003) pekar på att kunskap förmedlas socialt och att vi som människor lär oss av varandra genom det sociala samspelet vi dagligen är aktiva inom som i Havalish fall. Hans familjemedlemmar har lika attityder och värderingar som honom, vilket stärker varandras motstånd till skolan.

Dysthe (2003) menar på att människor genom varandras kunskaper och insikter diskuterar och skapar ett djupare lärande för de individer som de väljer att ta dialogen med. Detta kan relateras till Havalish familjemiljö och hur hans moder har valt att vidarebefordra hennes kunskaper och erfarenheter om skolan. Även om detta lärande inte anses vara gott så är det trots allt ett lärande och en sorts utbildning som utvecklar attityder och värderingar angående skolan. Havalish är levande bevis på att när en individ existerar dagligen i en sådan miljö så kommer det att påverka personen starkt. Det blev inte heller bättre av att Havalish, som många av mina andra respondenter känner att skolan arbetat emot dem istället för med dem, vilket har gjort motståndet mot skolan starkare.

7.3:2 Attityder och värderingar kring konstruktiv inställning i relation till lärande och utbildning

En intressant aspekt angående konstruktiv inställning är känslan av gemenskap. Ett citat runt gemenskapens betydelse är från Stefan:

När jag tänker på mina möten med mina kompisar och saker och ting jag kan lära mig från dem så är jag positivt inställd, vi pratar om allt möjligt och lär varandra om hur vi kan tjäna mer pengar och vad vi behöver göra för att komma till det målet, vi är med varandra som systrar och bröder och jag känner gemenskap med dem.

Här kan vi se att Stefan upplever stark gemenskap med sin kamratmiljö som han ser på som sin familj och att när de umgås så känner han positiva känslor, som driver honom att utveckla sitt lärande och utbilda sig djupare i det som han och hans kamrater finner viktigt och intressant. Detta blir intressant inom kontexten av konstruktiv inställning eftersom att det visar på att en elev såsom Stefan upplever känslor av ångest på grund av skolmiljön, kan genom sin kamratmiljö ta sig igenom detta och känna gemenskap och tillhörighet, vilket skapar positiva attityder och värderingar i relation till utbildning

och lärande. Moxnes (2015) poängterar att för att skapa ett gott samarbete med en individ som upplever ångest så är det viktigt att hitta gemensamma faktorer som kan bindas ihop.

Ett annat citat angående konstruktiv inställning till lärande och utbildning som händer utanför skolan är ett citat från Jaheria:

Jag har alltid varit intresserad och duktig på att jobba med elektronik, men i skolan fanns det ingen uppskattning för det, men folk jag lärde känna från den kriminella världen hade det och redan som fjorton åring började jag stjäla bilar med dem och hjälpa dem med att exempelvis öppna upp låsta telefoner, jag lärde också känna folk som hade mer erfarenhet än mig och de lärde mig ännu mer och jag är precis som då fortfarande motiverad att lära mig mer inom den kriminella världen så jag kan tjäna mer.

Med stöd av Illeris (2015) så kan vi se att Jaheria har en stark grund i samspelsdimensionen med de parter som inte får henne att uppleva ångest. Detta grundas i att hon tydligt engagerar sig mer med de som visar ett genuint intresse för det hon gör i livet, än för de som hon menar på bara är där för att de måste vara där och inte kan relatera till henne överhuvudtaget. Detta skapar en negativt laddad attityd till utbildningen samt att det skapar värderingar hos henne om att utbildningen inte har något viktigt lärande för henne. I kort samarbetar hon bättre med folk som rör sig i och värderar samma miljö som hon, hennes attityd och värdering i relation till utbildning och lärande har många grunder i hennes kamratmiljö. Detta visar att när en individ känner ett genuint intresse för ett ämne och känner samhörighet till de som kan utbilda hen inom ämnet, då kommer eleven visa på en konstruktiv inställning.

Den ekonomiska faktorn är viktig att peka på och att denna är en grund till att många respondenter visar på konstruktiv inställning, när det kommer till möjligheter för dem att tjäna ett ekonomiskt kapital som kan få dem att spara ihop till sina framtida drömmar. En utav de många respondenterna som visar på detta är Håkan som säger:

Min pappa hjälpte mig att få jobb på Volvo och när detta hände så började jag tjäna pengar och då blev det pengar jag värdera, jag är liksom en tonåring som tjänar bra med pengar och då känns inte utbildningen speciellt viktig.

Håkan uttrycker här sin motivering för att tjäna pengar och i och med detta så kan vi se att hans värderingar har ändrats, han blev mer intresserad av att tjäna pengar för att kunna finansiera sitt vardagliga liv som i modern tid karaktäriseras av konsumering av de olika produkter som företag erbjuder. Enligt Illeris (2015) så är denna mentalitet vanlig att utsättas för i det moderna kapitalistiska samhället och att vi som människor utbildas konstant i vad som anses vara modernt att konsumera. Sociala medier ger elever möjligheten att se vad andra tonåringar i deras egna ålder kan konsumera och då skapas det en vilja i sig själva att konsumera detsamma. Detta är ett tecken på att det finns elever som genom sin skolgång har attityder och värderingar som visar på en konstruktiv inställning till lärande och utbildning, när de är medvetna om att deras handlingar kan stödja dem ekonomiskt och därför värderar skolmiljön lägre.

7.4 Samhörighet eller alienation i relation till lärande och utbildning

Alla vi människor har känt känslan av samhörighet eller alienation av gemenskap inom skolmiljön precis som utanför skolmiljön. Denna gemenskap kan stärka våra attityder och värderingar precis som de kan försvaga våra attityder och värderingar. Att känna tillhörighet till någon eller något kan ändra på ens attityder och värderingar. Detta avsnitt kommer behandla dessa faktorer.

7.4.1 Kopplad till tidigare eller pågående och tänkt skolgång och lärande

7.4.2. Attityder och värderingar till samhörighet i relation till lärande och utbildning

Håkan var också en av de respondenter som talade om samhörighetens betydelse:

I början var jag orolig för att jag inte skulle träffa på människor i skolan som tänkte som mig men jag träffa på människor från andra samhällen och det fanns människor som mig som också värdera att jobba mer än att plugga och när vi väl är i skolan tillsammans så pratar vi inte om utbildningen utan om jobb och hur vi kan tjäna mer pengar.

Här kommer det in nya faktorer som spelar roll i Håkans attityder och värderingar i relation till lärande och utbildningen, till exempel utifrån Moxnes (2015) som ger anvisning om att när en individ kommer in i en ny grupp så kan den känna oro för vad som komma skall, den börjar fantisera om hur det kommer bli. Utifrån Håkan kan vi utgå från att han blev positivt överraskad över möjligheten att träffa på nya människor med samma attityder och värderingar som han själv. En annan intressant faktor är att genom kommunikation och samarbete med varandra utbildar de varandra samt skapar lärande som fokuserar på hur de kan skapa ett större ekonomiskt kapital.

En annan tänkvärd aspekt att nämna här är att respondenterna som umgås med kriminella grupper och individer aldrig pratat om dem så utan använder begrepp som kompisar och familj. De umgås i en kriminell miljö och är redan i deras låga ålder erfarna med de kriminella elementen och att de känner en gemenskap med dessa grupper och individer. Så pass starkt att de kallar varandra för familj och att de känner samhörighet med dem. Det kan till exempel vara så att inom denna kriminella miljö så förväntas det att eleven visar på motstånd mot skolan av det sociala umgänget hen umgås med. Motstånd blir belönat med respekt och ekonomiska möjligheter.

I intervjun med Freja framkommer detta:

Alla möten jag haft i skolan har bara skapat mera problem för mig i mitt liv och jag har aldrig känt att de vill motivera mig och mötena mer handlat om att berätta för mig att jag är efterbliven och jobbig. Men jag har träffat på kompisar i skolan i samma situation som mig och när jag gör något mot skolan eller mot någon i skolan så blir jag uppskattad av mina kompisar och ute på gatan blir jag respekterad för det och får ta mer del av det livet som är på gatan, jag trivs med det.

Detta kan relateras till Illeris (2015) innehållsdimension eftersom vi kan se genom Freja att när en individ är lågt motiverad till att förbättra sitt studieliv, samtidigt känner att den inte blir motiverad av de parter som ska vara de fungerade resurserna, så skapas det mer motstånd. När Freja visar på

motstånd mot skolan blir hennes sociala band med de andra eleverna i samma situation som henne starkare. Hon belönas med respekt som hon får av hennes kamrater hon umgås med utanför skolan. Frejas våldskapital belönas här med att ge henne större möjligheter och mera ansvar som leder till ett ökat statuskapital för Freja. Även Stefan pekar på betydelsen av kamrater som är i samma situation:

När det kommer till min familj så ligger det till så att de aldrig har varit med i bilden när det kommer till skolan och ingen annan familjemedlem har gett mig stöd heller, jag hittade min familj utanför som var i liknande situation som mig och gjorde brott precis som jag, det är också varför jag aldrig värderat skolan högt. Jag har annat att tänka på än att få dem bästa betygen, som att ta mig till skolan utan att någon hugger mig i ryggen.

Till att börja med så kan vi se att Stefan har blivit utfrusen från sin familj och han har då istället träffat på andra individer som är i liknande situation som honom. Dessa individer har blivit varandras familj och de attityder och värderingar de har i relation till utbildning och lärande har kommit från deras perspektiv. Inom den kriminella subkulturen kommer självfallet våld in i deltagarnas liv och Stefan själv säger att han behöver vakta sin rygg så att han inte blir utsatt för fysiskt våld på väg till skolan. Illeris (2015) menar på att när människan upplever förhållanden där den har föreställningar som visar sig fungera på ett annat sätt än vad den blivit lärd, så kan människans känslor förändras starkt från till exempel glädje till vrede. Stefan har som majoriteten av alla barn i Sverige vuxit upp med att höra att familjen och skolan är viktigt men känner att båda har svikit honom. Då blir det att han har sökt lärande på annat håll som utbildat honom och i Stefans fall har det blivit att ta lärdomar från de kriminella i hans sociala miljö. Utifrån detta element har han skaffat och förstärkt sina attityder och värderingar.

En annan intressant aspekt är Stefans vilja att umgås med denna krets även om han klart och tydligt upplever det som att hans fysiska hälsa är i fara, när han bara ska göra något så vardagligt som att bege sig till skolutbildningen. Detta indikerar att Stefans värderar sitt umgänge högt och att han känner i nuläget att det är så livet ska levas, det kan tänkas att detta umgänge ger honom en behörighet och trygghet som inte han fått från sin familjemiljö eller skolmiljö. Detta kan relateras till det Safran (2012) diskuterar att när en individ känner en känslomässig trygghet hos en grupp så blir det enkelt för individen att fantisera fram positiva scenarion, om varför den är där och varför den kommer stanna där. Det kan handla om att Stefan känner att det här är hans familj och att han behandlar denna familj precis som vi skulle behandla våran. Skillnaden är att denna familj begår kriminella handlingar och dess värderingar och attityder blir grunder till motstånd mot det system de lever inom.

7.4.3 Attityder och värderingar till alienation i relation till lärande och utbildning

Roscoe var också en av de respondenter som yttra sig om samhörighetens betydelse:

Jag känner att jag gör som jag själv vill och att det finns inga stora konsekvenser för mig om jag skolkar och blir underkänd i skolan, jag känner att skolan inte hjälper mig ändå så när du frågar mig om jag känner gemenskap med skolan så blir det nej, de förstår inte min situation och inte heller lyssnar de på allvar när jag försöker berätta, de är mer upptagna med att berätta för mig om min egna situation och att jag inte betar mig bra.

När han säger att han gör vad han själv vill indikerar det att hans attityd är sådan att han inte bryr sig om vad de parterna som representerar skolutbildningen har för åsikt om hans skolkande. Han känner inte heller någon sorts samhörighet med skolan. Han antyder snarare motsatsen att skolan har påverkat honom negativt och givit honom en känsla av att inget bryr sig om hans skolgång. Safran (2012) menar på att när en individ som redan har en negativ inställning till ett lärande blir tillsagd att den har fel och att den missköter sig så skapar det mer problematik i individen än nytta. Personen blir desto mer omedgörligt inställd i stället för att ändra sin värdering och uppfatta det som något viktigt och givande.

Ett annat perspektiv som passar in under temat alienation och kan komma till form under elevens skolgång när eleven har en diagnos eller flera diagnoser. Eleven har blivit felbehandlad genom sin skolgång på grund av hans diagnoser. Om detta är ett bemötande som skett tidigt i hans skolgång blir detta en faktor till varför den har och fortsätter ha de attityder och värderingar till lärande och utbildning. Det är ett empiriskt faktum att det finns otroligt många individer som känner sig utfryssta på grund av sina diagnoser och har därigenom startat sitt motstånd och detta är ett tecken på att det inte finns någon samhörighet och känslor av alienation skapas. Imoen ger uttryck för detta:

När jag gick i högstadiet fick jag diagnosen PTSD och jag kände att ingen av mina lärare tog det på allvar eller ens förstod var det var och det hände många gånger vi satt och skulle exempelvis plugga matte och de kunde inte förstå varför jag inte kunde göra det men det fattar inte att jag har extremt mycket som snurrar runt i mitt huvud. Detta gjorde så jag kände fuck skolan och det blev och är fortfarande min attityd till skolan.

En annan respondent som också visar på att känslan av alienation har kommit in i dennes liv sedan tidig skolgång är Stefan och han har diagnosen ADHD. Hans känslor och tankar av att inte ha någon sorts gemenskap med skolmiljön kommer till uttryck på samma vis som han själv upplevt att skolmiljön uttryckt mot honom. Ett citat från Stefan som beskriver detta är:

Redan sedan jag var liten och gick i skolan har alltid skolan bemöt mig dåligt och inte brytt sig, jag har ADHD diagnos och det fanns ingen i skolpersonalen som visade någon sorts förståelse för det och jag kände istället att de dömde mig och börja frysa mig ute eftersom de tyckte jag var en jobbig elev, det fick mig att skita i skolan redan då och jag har samma attityd nu, deras attityd har gett mig min attityd om du fattar vad jag menar.

Utifrån Moxnes (2015) kan vi relatera Stefans känsla av frustration och ilska till hans attityd till skolutbildningen som har blivit konstruerat av honom själv till att bli en del av hans identitet, och detta grundas i att han känner osäkerhet i skolmiljön och känner sig dömd till att vara misslyckad. Detta är grunden till hans motstånd och denna attityd och värdering har varit med honom en lång tid som en sorts självförsvarsmekanism mot skolutbildningen. Safran (2012) poängterar att människan fantiserar fram framtida negativt laddade scenarion med parter som den tidigare haft misslyckade möten med. Mental försvarsmekanismen ställer in sig själv på att bemöta framtida möten fientligt. Med detta i åtanke blir dessa försvarsmekanismer ett uttryck för hur en elev som Stefan demonstrerar sitt motstånd mot skolutbildningen, detta motstånd startar som ett svar för det motstånd som individen upplever att den bemöts av själv.

Ett annan faktor som kan visa på att en elev upplever alienation är genom elevs handlingar och ett citat på detta kommer från Jaheria:

Jag satte på brandlarmet en gång när vi skulle ha prov och de fick reda på att det var jag och jag kommer aldrig glömma av deras fråga om jag inte brydde mig att jag förstörde i skolan och för så många andra elever, jag svare att jag undrade om de brydde sig om att de förstörde mitt liv och gör det jobbigt för min familj? Tror dem allvarligt jag ska känna någon sympati med dem med tanke på hur de behandlat mig?

Här visar Jaheria genom hennes aggressiva handlingar att hon inte känner någon sorts gemenskap eller sympati för skolan hon gått på och att detta har med stor säkerhet fastnat i hennes mentalitet. När hon känner missnöje med skolan så uttrycker hon denna känsla genom att förstöra för skolan och genom detta får en sorts upprättelse. Enligt Illeris (2015) så är individens handlingar ett svar på vad den lärt sig från omvärlden, med Jaheria i hänsyn så har hon lärt sig av skolan att hon värderas lågt och anses vara problematiskt utav skolan, hon har då genom sina handlingar visat på en rebellisk karaktär som visar att hon inte känner någon samhörighet med skolan och kan därför begå handlingar som är destruktiva mot skolan. Hennes mentalitet visar på ytligare en elev som har jag mot dem mentaliteten och att intressant nog har den blivit skapad som ett svar på skolans handlingar mot henne.

7.5 kopplad till miljön utanför tidigare eller pågående och tänkt skolgång och lärande

7.5.1 Attityder och värderingar till samhörighet i relation till lärande och utbildning

När det kommer till miljö kopplad till samhörighet uttrycker Håkan sina tankar som kommer till uttryck i detta citat:

Jag kommer från en familj där alla jobbade på Volvo och ingen hade någon speciell utbildning, min mamma och pappa sa alltid till mig att göra mitt bästa i skolan men den sa aldrig att det var viktigt och de prata om det väldigt sällan. Jag började däremot umgås med folk i min klass som tyckte studier var viktigt och när jag hängde med dem blev det naturligt för mig att också ta del av det tänket, det fanns helt enkelt inget speciellt värde i att utbilda sig hemifrån men från mina kompisar fanns det de.

En intressant faktor här är att Håkan genom sin samhörighet med sina kamrater har fått motivationen att ta skolutbildningen på allvar, även om han nämner att hans familjemiljö inte hade någon som genom kommunikationen med honom stärkte och värderade utbildning högt lyckades han genom sin kamratmiljö träffa på individer som lärde honom dessa värderingar. Steinberg (2020) pekar på att när människan umgås socialt med andra individer så kommer det medvetet eller omedvetet utveckla mognad inom ett ämne och detta kommer från det sociala lärandet som individen dagligen umgås i. Stefans klasskamrater som han umgåtts med på sin fritid har skapat lärande hos honom och han har blivit utbildad genom deras vardagliga konversationer och känslan av samhörighet med sina kamrater har motiverat honom att ta studierna på allvar.

Håkan har umgåtts med kamrater som ansett studier vara viktigt i deras liv och enligt Håkan så kommer de från familjer som har värderat utbildningen högt. Dessa tankar har fastnat hos dem och blivit såpass värdefulla för dem att de har fått en attityd som förespråkar studier som något positivt. I överensstämmelse med Illeris (2015) så kan vi tänka att Håkan omedvetet sökt en social integration med sina klasskamrater. Inom detta umgänge utvecklas både Håkans attityder och värderingar i relation till utbildning och lärande. Det blir ett vardagligt samarbete mellan kamraterna att skapa en positiv anda och stötta varandra inom studielivet. Håkan fick inte dessa tankar från sin familjemiljö men kamratmiljön blev den avgörande faktorn och samhörigheten har blivit stark med den.

Jaheria pekar nedan på hur en elev genom samhörighet med familjemiljön utvecklar sitt lärande genom den utbildning eleven fått från sin familj:

Jag kommer från en familj som alltid varit emot systemet och så länge jag kan komma ihåg har alltid min pappa varit nog med att berätta att man kan utbilda sig utanför skolan, jag har också lärt mig sedan liten att det är viktigt att lyssna på sin familj och att ta hand om sin familj och vara där för sin familj, Min pappa och några släktingar utbildade mig och mina syskon i exempelvis att läsa och skriva hemma, så när jag väl började i skolan var jag väldigt duktig på detta.

Illeris (2015) menar på att samspelellärande utspelar sig i scenarion där situationen redan är bestämd och att denna benägenhet bildar relevans för lärandets gestalt och påföljd. Detta blir en intressant faktor när det kommer till hur Jaheria blivit utbildad hemifrån sedan barn och haft en pappa som lärt dem att de inte behöver skolan för att utbilda sig, utan menat på att de kan lära sig från alla möjliga scenarion som utspelar sig utanför skolan och genom detta utveckla sitt lärande. Utifrån detta så har Jaherias pappa alltid utbildat henne hemifrån där situationen alltid varit bestämd och situationen i sig själv alltid haft kraftig betydelse för den gestalt och det resultat hennes pappa velat att hon skulle få. Jaheria är uppvuxen där de är solidarisk med sin familj och de visar samhörighet genom att delta i de aktiviteter som erbjuds inom familjen för exempelvis utveckla skrivkunskaper.

Genom den vardagliga kommunikationen med hennes släkt så har Jaheria införskaffat stor del av sitt tidiga lärande genom den utbildning som hennes familjemiljö utbildat henne i, exempelvis så lärde hon sig att skriva i tidig ålder och var enligt henne bland de bästa i klassen. Detta visar på det Linden (1994) pekar på att när en individ är i en miljö där det redan är bestämt hur exempelvis uppfostring ska gå till, då är det ett faktum att individen kommer ta åt sig från den miljöns attityder och värderingar samt att den känner en samhörighet och att den är trygg och bekväm i den. I Jaherias fall blev det hennes pappa som var en viktig faktor hur hon ser på utbildningen hon är aktiv inom idag precis som den utbildning hon var aktiv inom tidigare i livet.

En respondent som visar på att känslan av tillit och samhörighet är viktig när det kommer till kamratmiljön är Freja:

Jag har fått många vänner på mitt jobb och dem har gett mig kunskaper som jag verkligen känner att jag har användning i livet, många på jobbet har också blivit mina vänner och många som min familj, jag tar mycket lärdom från dem och min chef utbildar

mig inom mitt yrke, jag känner att dessa människor litar på mig och detta gör att jag känner tillit till dom.

Detta visar på att Frejas attityder och värderingar har blivit påverkade positivt av hennes känsla av samhörighet och tillit till hennes kamrater som hon träffat genom jobbet och att när hon känt denna känsla så har det inte funnits något motstånd mot den utbildningen hon fått genom sitt jobb och hennes lärande har utvecklats väl. Maio m.fl. (2019) menar på att när individer känner tillit till exempelvis en källa som står för någon sorts utbildning kommer dessa individer vara mera öppna för att ta åt sig information och detta kan direkt relateras till Freja och hur hon utvecklat sitt lärande genom sin arbetsplats där hon träffat en grupp som hon har fått och fortfarande har tillit till.

Freja visar på att hon genom verksamhet och deltagande har utvecklat sitt lärande genom sitt jobb och att på jobbet har hon träffat på nya kamrater som hjälper henne att utveckla de kunskaper som stärker henne inom jobbet samt kunskaper hon kommer kunna ha till nytta i det sociala och vardagliga livet, med. Frydenlund (2022) pekar på att lärande faktiskt sker utanför skolan, som till exempel Frejas lärande där hon har blivit utbildad utanför skolutbildningen genom hennes arbetskamrater. Det märks att när hon pratar om sina arbetskamrater. Då speglar hennes ord och kroppsspråk glädje och detta indikerar dessutom att hon inte känner känslor av utanförskap, hennes kamratmiljö gör henne öppen för ny kunskap och av egen vilja drivande att utveckla exempelvis sina färdigheter:

Eftersom jag är inne i så många konflikter i min skola och jag inte hänger hemma mycket så blir det att jag umgås med mina kompisar och de blir också som min familj, visst många av dem är kriminella men de gör inte mig någonting jag känner att jag mår bra där och utvecklas som människa där genom alla de erfarenheter och upplevelser jag får genom dem och dem genom mig, exempelvis när det kommer till engelska som jag är väldigt duktig i så har jag lärt mig det från filmer och internet, mina kompisar brukar alltid fråga mig om det kommer engelska ord de inte kan och det känns bra att kunna hjälpa då.

En intressant faktor här är att Freja upplever att hon har hittat samhörighet utanför skolan medans Skolverket (2022) menar på att elever som inte blir inkluderade i skolutbildningen kommer leva ett liv av utanförskap. De kan bli svårare för en elev att få ett socialt liv och ett arbete men Freja har hittat båda dessa och hennes kamratmiljö är extremt stödjande och inom hennes arbetsmiljö så känner hon sig både motiverad och driven att ta sig framåt och utveckla sina kunskaper genom den utbildning som erbjuds henne och genom detta kan lärande växa. Både hennes kamratmiljö och arbetsmiljö är båda grund pelare för hennes lärande, en annan viktig faktor är att Freja känner att hon kommit till en plats med individer som genuint bryr sig om henne och lyssnar på henne vilket får henne att vilja samarbete och ha ett gott samspel med dem.

7.5.2 Attityder och värderingar till alienation i relation till lärande och utbildning

Känslan av alienation kan starta redan i familjemiljön. Vitaza uttrycker detta:

Min mamma och jag har aldrig kommit bra överens så länge jag kommer ihåg, hon har aldrig haft tid för mig eller visat något sorts intresse för mig, hon har varit där i kropp men aldrig i själ för

mig. Hon har aldrig hjälpt mig med läxor eller visat något intresse för att det ska gå bra i skolan. Hon jobbar hela tiden och har ingen tid för mig, jag blir arg när jag tänker för mycket på det och ibland kommer mina känslor fram i skolan och det kan exempelvis bli fight eller något liknande.

Som Safran (2012) poängterar så kan vi se att när en individ kommer ifrån ett sådant hem så är det med stor sannolikhet en stor risk att familjemiljön har påverkat individen negativt och dessa negativa känslor har kommit till uttryck genom fysisk kamp i exempelvis skolan. I Vitazas fall kan det vara så att hon har varit arg över hur hennes mamma behandlat henne och hållit dessa känslor inne tills hon kommit till skolan och där hittat någon som hon tagit ut dessa känslor på genom våld. Detta indikerar att hon inte känner någon samhörighet med sin familjemiljö och att detta blir en stark faktor till den ångest hon känner dagligen och det motstånd hon visar på dagligen.

Illeris (2015) menar på att känslor har en stor vikt för hur vi som människor beter oss i vår vardagliga miljö, exempelvis kan det handla om hur en individ kan visa empati för andra människor och i Vitazas fall så är empatin låg för andra människor men denna värdering speglar hur hon känner att hennes mamma behandlat henne. När hon blivit nonchalerad och ignorerad hemifrån så har hennes känslor reflekterat detta genom att hon visar att hon inte bryr sig om de konsekvenser som hon blivit utsatt för och hennes motstånd visar att detta har stark koppling till hennes familjemiljö. Med tanke på hennes våldsamma historia så kan vi förstå att Vitaza känner lite gemenskap med andra människor och att detta kommer till uttryck genom hennes våldsamma skolgång.

Ett annat citat som behandlar hur en elev utanför skolan möts av en polismiljö som den anser skapa exkluderande istället för inkluderande och i och med detta så skapas en miljö där folk känner sig segregerade och attackerade av de som ska vara där för att försvara dem.

Jag ser på stora skillnader när jag umgås med några av mina kompisar som bor i ett rikare område och hur vi har det där jag bor, jag vet att det pågår minst lika mycket kriminalitet där men ändå av någon anledning så väljer polisen att vara på oss, det får mig att känna mig som jag inte hör hemma här i Sverige ändå fast jag är svensk, jag kan inte komma ihåg ens hur många gånger de stoppat oss här där jag bor men där mina rika kompisar bor har de aldrig stoppat oss, jag fick lära mig som liten att polisen skulle försvara oss och hjälpa oss om vi blivit utsatta för brott men nu ser jag sanningen och de är konstant på och mobbar oss bara för där vi bor.

Här är det tydligt att Stefans attityder och värderingar har ändrats markant genom sin egen och andras erfarenheter med polismyndigheten som vi alla i ett modernt samhälle har lärt oss ska vara där för oss när vi är som mest utsatta, istället blivit en källa till känslor av utanförskap och mobbning som Stefan nämnde. I analogi med Eriksson (2015) så kan vi skapa en förståelse för att när en individ känner sociala rädslor som exempelvis utanförskap och att detta utanförskap kompletteras med en familjemiljö och kamratmiljö som upplever situationen samma, så finns det stor risk för att dessa individer gaddar ihop sig för att skapa lärande och utbildning som utmanar polismyndigheten som Stefan gjort. Detta kriminella element blir ett svar på det motstånd som en individ som Stefan och hans kamrater upplever. Det blir här då logiskt för dem att i detta umgänge utveckla attityder och värderingar som passar in i deras agenda.

7.6 Resultat sammanfattning

Mina respondenter visar alla på att deras lärande har utvecklats inom de tre lärandedimensionerna som Illeris (2015) presenterar, exempelvis så har de tagit lärande från andra miljöer utanför skolan och detta lärande är något som de vill utvecklas inom och att deras attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning utanför skolan är kraftigt positivt. Låt oss börja med innehållsdimensionen och hur en respondent som Jaheria visar på att hon genom reflektion över sina goda kunskaper inom elektronik och hur hon också stött på människor i hennes kamratmiljö som uppskattat detta lärande och hjälpt henne att utvecklas inom området. Hon har känt sig omtyckt och behövd och då har attityderna och värderingar blivit positivt inställda till det lärande och den utbildningen som erbjuds inom kamratmiljön. Detta är något som alla mina respondenter visar på att när de upplever miljön på samma sätt som Jaheria så får de samma sorts inställning och när de känner sig utfrusna så blir det negativa konsekvenser på deras attityder och värderingar inför framtida livs erfarenheter.

När det kommer till drivkraftsdimensionen så är respondenterna kraftigt motiverade av faktorer som hjälper de ekonomiskt och känslomässigt, deras attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning blir påverkade mestadels av sin kamratmiljö. Många av respondenterna kommer från en splittrad familjemiljö där motivationen är låg för lärande och utbildning. Exempelvis en elev som Håkan visar på att genom sin kamratmiljö så har han blivit motiverad till att studera även om han inte blivit pådriven hemifrån och en elev som Freja har blivit motiverad genom den kamratmiljön hon träffat på sitt jobb att verkligen lära sig att bemästra sitt yrke. Detta indikerar att elever som i skolan blivit bedömda som underkända, umgås i en miljö som är driven och accepterande motiveras de att uppnå goda resultat och deras viljestyrka blir desto kraftigare till att utveckla sin karaktär inom den sfär de känner samhörighet med.

Vi kan också se att mina respondenter skapar lärande och utbildar sig inom samspeletsdimensionen och att denna har en stark inverkan på deras attityder och värderingar. Exempelvis när en elev som Vitaza berättar att hon har ett gott umgänge som skapar lärande och utbildar henne inom kriminalitet så visar hon på attityder och värderingar som stärker samspelet inom denna subkultur, även om det är ett kriminellt element så pågår lärande och utbildning för individer som Vitaza. Hon uppskattar den gemenskap som hon får känna inom denna krets. Detta gäller också en elev som Stefan som känner att han kan samarbeta gott med sin kamratmiljö och att han tar lärdom från dem, även om de också är kriminella så ser ändå Stefan på sina kamrater som en familj och inte ett gäng eller kriminellt nätverk. Hans attityder och värderingar precis som Vitazas, formas mycket inom denna subkultur och anledning till att de är aktiva där är att de känner sig illa behandlade av skolmiljön, där känslan är stark av att känna sig utstött.

Respondenterna visar också på mycket känslor som exempelvis ångest över att behöva gå till skolan för att de upplever och har negativa erfarenheter av skolmiljön. Exempelvis en elev som Freja har växt upp i ett trasigt hem där föräldrarna inte varit involverade i hennes liv och hon har då haft ångest över detta och tagit upp sina aggressiva drifter på sina skolkamrater, lärare och rektor. En elev som Imoen har börjat med kriminella aktiviteter utanför skolmiljön som har fått henne att känna samhörighet med

andra inom hennes kamratmiljö och detta har dämpat ångesten av att känna utanför skap och stämplat som en dålig person i skolmiljön. Detta indikerar att attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning formas av känslor av ångest och skuld-känslor för hur individen exempelvis har det hemma eller i skolan. Hen lär sig att man är en dålig person inom skolmiljön men lär sig att hen är behövd och omtyckt utanför skolmiljön av element som inte är socialt acceptabla enligt det normaliserade samhället.

En annan intressant faktor är att respondenter som Roscoe, Stefan, Vitaza, Havalish och Freja visar på att deras attityder och värderingar i relation till lärande blev starkt påverkade som barn när de gick i skolan. Skolmiljön blev källan till deras nuvarande negativa attityder och värderingar. Det började med att de känner att den vuxna världen inte tagit dem seriöst och dömt ut dem istället för att hjälpa dem, oavsett om det är omedvetet eller medvetet så har överjaget enligt Freuds (2006) psykodynamiska perspektiv tagit över en stor del av deras jag, vilket fått och får de att göra handlingar som de inte hade gjort om de inte upplevde de starkt negativa känslor som de gjorde och gör. Stefan nämner att han blev utfrusen på grund av sin diagnos exempelvis och att det var början till hans rebelliska attityder och värderingar. Vitaza tar upp att det är svårt att hitta någon vuxen inom skolmiljön som kan relatera till hennes situation och att det också blir en källa av ångest.

8. Diskussion

8.1 Skolmiljöns påverkan på attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning

En faktor som alla mina respondenter diskuterar är faktumet att de alla har upplevt att deras attityder och värderingar har ändrats inom skolmiljön utav skolpersonalen själva och hur myndigheterna som har kontroll över skolan gång på gång har misslyckat. Skolan har blivit en faktor till deras problematiska beteende, detta är extremt intressant att ta upp eftersom när man söker efter exempelvis litteratur kring just detta så finner man inte mycket om hur skolan själv ser på sin roll för elever som upplevs ha problematiska skolgång. Inte heller när det kommer till vår regering så finner man information om elevers egna tankar om skolans påverkan på att det går dåligt för dem.

En annan intressant aspekt som kommer upp enligt Tidöavtalet (2022) är att elevernas möjlighet att påverka ska försvinna mer och politikerna har inte heller skrivit varför de har bestämt detta och på vilka grunder detta skulle göra någonting överhuvudtaget bättre inom skolmiljön. För vad händer när en underkänd och problematisk elev kommer längre ifrån att påverka sitt eget studieliv och genom detta har mindre chans att yttra sina åsikter och tankar till de som den är dagligt aktiv med inom skolväsendet? Cabaniss (2016) pekar på att desto mer en individ kommer ifrån att påverka sin egen situation, desto mer negativa konsekvenser skapas för alla inblandade parter. När en individ inte upplever att den är delaktig i frågor som behandlar den själv så kan utfallet bli negativt och attityder samt värderingar kan försämrats till exempel mot skolans verksamhet.

En annan tanke är angående betyget F och vad det har för inverkan på våra elever. I denna studie framkommer det att detta betyg har haft en negativ konsekvens på mina respondenter. Detta

framkommer också i tidigare forskning att många elever upplever ångest och oro över att få detta betyg. När det kommer till just ångest så kan vi enligt Safran (2012) se att en individ som uppfattar känslan av ångest kan bete sig destruktivt, inte bara för sig själv utan också för individer och grupper omkring den. I en kontext av elever och ett betygsystem som straffar eleven för exempelvis ett dåligt resultat på ett matteprov och sedan får sitt betyg sänkt till ett underkänt betyg där det inte finns någon information om vad som krävs för att eleven ska höja sitt betyg till ett godkänt som den kan använda sig av i sitt framtida arbetsliv och studieliv, är det inte annat än logiskt att en elev med redan negativa attityder och värderingar i relation till sin utbildning och lärande gräver in sig djupare i detta mönster och söker lärande på annat vis.

En annan aspekt som visar sig i denna studie är att respondenterna känner att skolmiljön värderar dem lågt och att de blir utfrusna och i vissa fall känner sig mobbade av skolans vuxna. Vad blir då effekten av detta? I överensstämmelse med Eskilsson och Hembo (2020) skapas en negativ effekt som påverkar elevens framtid och hur den exempelvis värdesätter utbildning och det lärande som utbildningen erbjuder inte bara där den är aktiv utan även utbildningar generellt. En elev som värdesätter utbildningen lågt med grunder i att utbildningen har eleven värdesatt lågt, har en stor risk att bli problematisk för samhället och inte bara för sig själv och sin familj. Nykänen (2008) pekar på att när det kommer till värderingar så är det viktigt att ha tålamod för att det är en process som kan ta tid och inom denna kontext så betyder det att pedagogerna istället för att ge upp, och värdera en elev lågt, behöver ha tålamod och ge eleven en chans för ett lyckat samarbete. Vilket betyder att skolor måste ge mera tid och resurser till dessa elever för att försöka skapa en plattform där de känner sig involverade och delaktiga i sin studiegång. Det kan bli starten på något gott och givande för alla inblandade parter.

Det är en allmän kännedom att det diskuteras mycket om hur det ligger till med elever som bedömts underkända och elever som uppfattas problematiska i våra ekonomiskt svagare förorter, men genom min studie så blir det bekräftat att de olika ekonomiska miljöerna är betydelselösa när det kommer till underkända elever som upplevs ha problematiska attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning. Detta grundas i att oavsett vilket socialt eller ekonomiskt skikt mina respondenter har vuxit upp i så har de ändå haft stor problematik med sitt lärande inom skolmiljön, vilket är ytterst intressant eftersom det är skolmiljön som ska forma den demokratiskt upplärda eleven till att bli en god medborgare i samhället. De har också alla varit aktiva med att hitta lärande och utbildning utanför skolan och att kriminella element har varit tillgängliga för dem oavsett vilken klass de tillhör.

I korthet framkommer det i resultatet att skolmiljön har kraftig påverkan på elevernas attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning. Det visar sig att den ekonomiska miljön inte har någon avgörande roll när det kommer till hur skolans personal upplever dem som problematiska elever. Det framkommer också att när en elev upplever exkludering så visar den motstånd tillbaka. Det visar sig också att det finns till exempel kriminella som välkomnar dessa elever att bli en del av dem. Det blir även tydligt att respondenterna känner att deras röster inte blir hörda och att de inte har någon att relatera till inom vuxenvärlden i skolmiljön.

Konklusionen av denna studien är att det finns elever som genom att känna sig exkluderade av de miljöer som de är medvetna om ska hjälpa dem, skapar attityder och värderingar som inte anses vara acceptabla av samhället. Dessa värderingar och attityder hittar dock in i andra sociala grupper som med glädje accepterar in individer, som exempelvis visar på en rebellisk karaktär mot skolan. Det skrivs mycket i dagens media och pratas mycket om inom polismyndigheten, att gäng rekryterar ungdomar men det finns ingen dialog om att många av dessa ungdomar börjar sin kriminella karriär i skolan. Det skrivs inte att skolan är funktion för att skapa en mentalitet som är VI mot DEM. Polisen och politiker pratar mycket om hårdare tag mot ungdomarna men utifrån min studie kan vi tydligt se, att när dessa individer blir bemötta med negativa attityder och värderingar så bemöter de dem med detsamma.

Dessa elever är individer som är i behov av pedagogiskt stöd och det krävs att det skapas en god balans mellan pedagogiskt stöd och de hårdare tag som regeringen vill ta mot de elever som uppfattas som problematiska. Dessa elever har redan problem med alltifrån sin brist på närvaro i skolan till betyg och enbart hårdare tag kan göra dem desto mindre motiverade, till att ha en god attityd och värdering i relation till lärande och utbildning som erbjuds via våra skolor. Detta får mig också att tänka på att betyget F kan sammanfattas som ett betyg vi människor inte ska hänga upp oss på utan istället fokusera på att utveckla våra elevers lärande genom god utbildning.

8.2 Metoddiskussion

Min intention var att ge svar på hur det ligger till med underkända elever som upplevs problematiska och hur det står till med deras attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning.

Min studie är grundad på mina åtta respondenters åsikter, erfarenheter och upplevelser av vad som påverkar/påverkat deras attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning inom de vardagliga miljöerna de är aktiva inom. Med detta i åtanke så är min forskning baserat utifrån elevernas perspektiv. Om studien hade fokuserat på att intervjua elevernas lärare eller rektorer på de skolintuitioner de är verksamma inom så hade ett annat perspektiv uttryckts. Detta gäller också respondenternas kamrater och familjemedlemmar som kan ha en annan syn på hur de upplever deras kamrats eller barns attityder och värderingar. En annan faktor är att dessa åtta elever kommer ifrån Göteborg och studerar i Göteborg, så min forskning saknar helhetsperspektiv på hur det ser ut i resten av Sverige. Med andra ord kan jag endast uttala mig om de åtta elever jag intervjuat.

8.3 Kunskapsbidrag

Det finns mycket forskning som fokuserar på vad myndigheter anser och vad eleverna generellt anser men få som fokuserar just på de underkända eleverna som upplevs problematiska. Denna studie ger dessa elever chansen att göra sina röster hörda. Min studie gör just detta och det borde vara intressant för alla möjliga parter. Från lärare till elever som genom min forskning kan vidga sin bild över hur det ser ut för en elev som uppfattas som problematisk och hur man bäst kan samarbeta med denna. Denna studie ger också en bild av vad i den elevens miljö som påverkar hen, så att de kan försöka omvandla sina negativa attityder och värderingar till något positivt som kan hjälpa dem inom lärande och utbildning som det socialt accepterade samhället erbjuder dem.

Det borde vara speciellt intressant för lärare eftersom detta kan skapa tankar i dem om hur de bäst kan stödja elever som uppfattas som problematiska. Desto mer kunskap det finns om hur en elev som upplevs problematisk kan tänka eller tänker desto bättre kan en lärare utveckla verktyg och strategier för att bemöta dessa elever. Den kan också använda sig av redan existerande verktyg och strategier på ett mer effektivt vis. Många elever har uttryckt att de upplever att lärarna inom skolan bemött dem med negativa värderingar och attityder och det borde bli en tankeställare, för de lärarna som läser min studie och vilken roll de spelar för en elev som upplevs problematiska inom en skolmiljö.

Det kan också vara intressant för vårdnadshavare till elever som upplevs som problematiska att läsa detta och se hur andra ungdomar i samma situation faktiskt upplever sin skolgång och genom detta kanske de kan relatera till sina egna barn och sedan försöka påverka dem positivt genom att de har en bredare förståelse.

Men mer än något hoppas jag att denna forskning kan bidra till större förståelse för elever som upplevs problematiska utifrån auktoriteter inom skolmiljön och att detta kan ge dem en djupare insikt till hur de själva behöver göra en förändring eftersom det är allmänt känt att dagens skolmiljö producerar fler underkända elever än någonsin. Vi lever i en tid där många av dessa ungdomar är aktivt delaktiga i kriminalitet, vilket utifrån min forskning mestadels har en början i skolmiljön. Detta blir också intressant hur auktoriteterna inom skolmiljön klarar av att kolla sig själva i spegeln och acceptera och förhoppningsvis jobba med de problem dem faktiskt har och börjar med att erkänna denna problematik.

8.4 Föreslag till vidare forskning

Efter min forskning har jag blivit intresserad av att forska och rekommenderar också andra forskare att forska inom två ämnen, det första ämnet kretsar kring hur skolväsendet själva ser på sin medverkan att skapa problematiska situationer som att exempelvis rekrytera individer till kriminella element. Detta är det lite forskning om i Sverige. En annan intressant faktor är hur skolan själv sätter elever som upplevs problematiska med varandra så att det skapas ett sorts forum för dessa elever att utbyta information med varandra och lära känna varandra. Detta är en faktor till varför problematiska elevers attityder och värderingar formas till att bli kriminell inom skolmiljön.

Ett annat ämne som hade varit intressant att forska vidare inom är hur elever som upplevs problematiska efter sin skolgång fortsätter sina liv och hur deras attityder och värderingar fortsätter att forma deras vardag eller inte i livet efter skolan.

9. Referenslista

- Aroseus, F (2013) Attityder. Hämtad 30 jan, 2023 från Lätt att lära
<https://lattattlara.com/psykologiska-perspektiv/sociokulturellt-perspektiv/attityder/>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Borgatta, E.F. & Montgomery, R.J.V. (red.) (2000). *Encyclopedia of sociology*. (2. ed.) New York: Macmillan Reference USA.
- Bergsten, K & Lillengren, P. (2015) *Affektfokuserad psykodynamisk*. Stockholm: Natur och kultur.
- Eriksson, B. (2015) *Konceptualisering i psykodynamisk terapi*. Lund: Studentlitteratur.
- Cabaniss, D. L. (2016). *Psychodynamic Psychotherapy: A clinical manual*. John Wiley & Sons.
- Dysthe, O. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- Edgren, C., & Hallgrim, V. (2017). *Mitt liv fick en ny riktning.: Om upplevelsen av lärande efter en sjukskrivning*. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1179555/FULLTEXT01.pdf>
- Edenborg, E. (2019) *Traditionella värderingar som politiskt vapen*. Stockholm: Utrikespolitiska institutet.
- Blair, E & Noel, K. (2014) *Improving higher education practice through student evaluation systems: is the student voice being heard? Assessment & Evaluation in Higher Education*, 39:7, 879-894, <https://doi: 10.1080/02602938.2013.875984>
- Bohner, G., & Wänke, M. (2002). *Attitudes and attitude change*. Enschede: TPB,
- Eskilsson, E., & Hembo, R. (2020). *Kunskap och värderingar: medborgerlig bildning i skolan*. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1497103/FULLTEXT01.pdf>
- Lindfors, E., & Hyltingö, I. (2017). *Transformativt lärande och kompetensutveckling*. <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:1112846/FULLTEXT01.pdf>
- Frydenlund, J. (2022). *How an Empty Chair at School Becomes an Empty Claim: A Discussion of Absence From School and Its Causality*, *Scandinavian Journal of Educational Research*, 66:4, 658-671, <https://doi: 10.1080/00313831.2021.1897883>
- Fili, S. (2014) *Elevers syn på dagens betygssättning (A till F): En undersökning om elevers perspektiv på rättvisa betyg och likvärdig bedömning*. Hämtad 2022,12 december från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-92805>

Freud, Sigmund. (2006). *Samlade skrifter: Fallstudier (utgivna på svenska av Clarence Crafoord, Lars Sjögren & Bengt Warren, volymansvarig: Andrzej Werbart, Ingrid Wikén Bonde & Lars W. Freij övers.)*. Stockholm: Natur och kultur.

Heinskou, T., & Visholm, S. (Red.) (2006). *Psykodynamisk organisationspsykologi - Omedvetna processer på arbetet*. Liber.

Illeris Knud (2015) *Lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, Steinar. & Brinkmann, Svend. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Johanneshov: MTM 38

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Lindén, A. L. (1994). *Människa och miljö. Om attityder, värderingar, livsstil och livsform*. Lund: Studentlitteratur

Ly, C. (2015). *Vilket är betygets funktion? vilka åsikter har gymnasielärare och elever om betygets funktion?* Hämtad 2022-11-8 från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mdh:diva-28763>

Löfgren, R., & Löfgren, H. (2016). *Att få sina första betyg: en rapport om elevers berättelser om sina erfarenheter av att få betyg i årskurs 6*. Hämtad 2022-11-9 från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-134264>

Maio, G., Haddock, G., & Verplanken, B (2019) - *The psychology of attitudes & attitude change* 3. ed. Los Angeles: SAGE

Moxnes, P. (2015). *Positiv ångest hos individen, gruppen, organisationen*. Natur och Kultur.

Owens, D.C., Sadler, T.D., Barlow, A.T. et al. (2020). *Student Motivation from and Resistance to Active Learning Rooted in Essential Science Practices*. *Res Sci Educ* 50, 253–277. <https://doi.org/10.1007/s11165-017-9688-1>

Nykänen, P. (2008). *Värdegrund, demokrati och tolerans: om skolans fostran i ett mångkulturellt samhälle*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Mooney Marini, Margaret (2000) "*Social Values and Norms*." *Encyclopedia of Sociology*. Hämtad 2023, 16 januari från Encyclopedia.com: <https://www.encyclopedia.com/social-sciences/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/social-values-and-norms>

Regeringen. (2022,1 november) *Tidöavtalet* <https://via.tt.se/data/attachments/00551/04f31218-dccc-4e58-a129-09952cae07e7.pdf>

Ricciardi, M., & Schaller, J. (2005). *Projektpsykologi – en introduktion*. Studentlitteratur AB.

- Rönndahl, J (Regissör). (2022). *Vem mördade skolan?* [Tv-program] SVT
- Steinberg, John, (1994), *Aktiva värderingar för 2000-talet*. Ekelunds förlag AB
- Safran, J.D., & Hunter, J. (2012). *Psychoanalysis and psychoanalytic therapies* 1. ed. Washington, D.C.: American Psychological Association, cop. Johanneshov
- Svensson, M. (2018). *Alltid A? Alltid F? Studiemotivation när elevens betyg och arbetsinsats inte korrelerar (Dissertation)*. Hämtad 2022-10-13 från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-145721>
- Skolverket. (2022, 13 november). *Inspiration och stöd*
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/inspiration-och-reportage/bedomning-pa-lektionstid-underlattare-vid-distansundervisning>
- SOU 2022:34 *I mål - vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning*.
<https://www.regeringen.se/contentassets/065b66a38c524a7d9d93e3f1fcb4982b/i-mal--vagar-vidare-for-att-fler-unga-ska-na-malen-med-sin-gymnasieutbildning-sou-202234/>
- Verywellmind (2022, 12 november) *attitudes how they change shape behavior*
<https://www.verywellmind.com/attitudes-how-they-form-change-shape-behavior-2795897>
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Hämtad:
http://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/Godforskningssed_VR_2017.pdf
- Webster, M. (n.d.). *Resistance definition & meaning*. Merriam-Webster. hämtad 2023, 13 januari från <https://www.merriam-webster.com/dictionary/resistance>
- Westerberg, S., & Landin, C. (2018). *Motivation till lärande i arbetslivet: En kvalitativ studie om formell kompetensutveckling och viljan till att lära*. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1173805/FULLTEXT02>

Bilagor

Bilaga 1

Intervjuguide

Inledande fråga

- Vad betyder attityder och värderingar för dig?

Frågor kring lärande och utbildning i skolan och utanför skolan

- Hur ser du på ditt lärande och utbildning I skolan?
- Hur ser du på ditt lärande och utbildning utanför skolan?

Frågor kring hur olika miljöer påverkat dem

- Hur känner du att kamrater, familj, skolan och din ekonomi har påverkat dig?

Frågor kring underkänt betyg

- Hur påverkas du av detta betyg och vad är dina tankar om detta betyg?

Bilaga 2

Inbjudan till att delta i en intervjustudie om attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning.

Hej xx !

Jag heter Enrico Högvalls och går på programmet Master i utbildningsledarskap på Göteborgs Universitet där jag skriver en uppsats om attityder och värderingar i relation till lärande och utbildning.

I mitt arbete på Sektionen för elev och utbildningsstöd är detta en viktig fråga och uppsatsen ska förhoppningsvis bidra med ökade insikter om hur elever tänker och resonerar kring utbildning och lärande.

Intervjun kommer att kretsa kring Ditt studieliv och vad Du anser det är som påverkat och påverkar Dig när det gäller utbildning och lärande.

Exempelvis vad är det i din vardagliga miljö som påverkar Dig att ta olika beslut som rör ditt studieliv? Vad i Din studiemiljö och sociala miljö anser Du har haft och har betydelse för de beslut Du tagit och fortsatt kommer att ta om studier och utbildning?

Mitt intresse är få höra hur DU känner och vad DU har för tankar om Ditt studieliv och vad som påverkat det och fortsatt kommer att påverka det. Det finns därför inga rätta eller felaktiga svar på mina frågor utan det väsentliga är att få veta hur Du tänker och resonerar.

Intervjun kommer att ta 30-45 minuter och vi bestämmer tid och plats för intervjun som fungerar bra för Dig. Intervjun kommer att spelas in och resultaten presenteras så att anonymiteten säkras.

Hoppas att valda uppsatsämne kan vara intressant för Dig och att Du kontaktar mig på :

gushogven@student.gu.se

Med vänlig hälsning Enrico Högvalls

Kontaktinformation:

Enrico Högvalls

Mentor

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Sektionen för student- och utbildningsstöd

Besöksadress: Rosenlundsgatan 4, 3:e våningen

gushogven@student.gu.se